

Kantoor van Afgifte: 2800 Mechelen 1

P309638

België - Belgique
P.B. - P.P.
2800 Mechelen 1
BC 7215

Nieuwsbrief

7^e jaargang Nr 2 – april-mei-juni 2007

Mossen en Lichenen
Planten
paddestoelen

natuurpunt

Verschijnt
driemaandelijks
7de jaargang

afzendadres:
Coxiestraat 11
2800 Mechelen
studie@natuurpunt.be
www.natuurpunt.be

Deze nieuwsbrief wordt gratis toegestuurd aan al de leden van:

- ❑ De Werkgroep Mossen en Lichenen
- ❑ De Plantenwerkgroep
- ❑ De Paddenstoelenwerkgroep

Wenst u lid te worden van één van de werkgroepen en de nieuwsbrief op regelmatige basis te ontvangen, stuur dan een briefje naar Natuurpunt Studie, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen of een mailtje naar Studie@natuurpunt.be

Het is ook mogelijk de nieuwsbrief digitaal te ontvangen (PDF-formaat). Wie dit wil kan ons hiervoor contacteren.

Wenst u de nieuwsbrief niet langer te ontvangen, geef dan een seintje. Dat spaart moeite en papier.

Veel leesplezier !

De volgende nieuwsbrief zal in augustus verschijnen. Artikels en kalenders kunnen tot 20 juli ingestuurd worden...

Wil u ons financieel steunen dan kan dat. Giften vanaf 30€ zijn fiscaal aftrekbaar.

Storten kan op rekening rek nr : 230-0524745-92 met vermelding van de volgende projectnummers (opgelet, dit zijn nieuwe nummers!):

- Natuurstudie algemeen2000
- Hyla.....2151
- Fonds H.Franckx3150
- Zoogdierenatlas2450
- Zoogdierenwerkgroep2451
- Hamsterproject2470
- Vleermuizenwerkgroep2461
- Vogelwerkgroep2401
- Plantenwerkgroep2351
- Ongewerveldenwerkgroep2251
- Paddenstoelenwerkgroep2301
..... - Mosser

**Projectnummers individuele
Plantenwerkgroepen:**

-PWG Afdeling Gent.....2352
-PWG West-Vlaanderen.....2353

Giften op deze nummers zijn integraal voor de ondersteuning van de desbetreffende werkgroepen.

INHOUD

Nieuwsbrief Mossen- en Lichenen

Korstmossen in de binnenstad: Een inventarisatie in de zoo van Antwerpen (Dries Van den Broeck)	7
Nog meer over de mossen in het Wijtschot (Schoten, provincie Antwerpen) (Vera Tetsch & Juul Slembrouck)	8
Bespreking: "De mosflora in het beekdal van het Merkske" "Een grensoverschrijdend onderzoek" (Tim Polfliet)	11
Boomvormig vertakt haarmos nu ook in Vlaanderen Een Taxonomisch probleem (Chris Buter & Juul Slembrouck)	11
Betreft : Nieuwsbrief Mossen & Lichenen 7 ^e jaargang Nr 1- januari-februari-maart 2007 (Juul Slembrouck)	17

Nieuwsbrief Planten

Natuurstudiewerkgroep Natuurpunt Hasselt – Zonhoven Planning plantenexcursies 2007 (Lily Gora)	21
Excursies plantenwerkgroep Wielewaal 2007 (Evie Verboven)	23
Onderzoek Aartselaar, Heimolen: Neofieten aan de bron van de ellende, 7 april 2007 (Erik Molenaar)	24
Onderzoek Hemiksem, Scheldedijken Kallebeekveer, 7 april 2007 (Erik Molenaar)	25
Ellezelles en omgeving (Pays des Collines), 21 april 2007 (Erik Molenaar)	26
De Kijfbossen in Berlaar en Itegem, 5 mei 2007 (Erik Molenaar)	28
Aronst Hoek te Geetbets, 19 mei 2007 (Erik Molenaar)	30
Plagplaatsen tussen Moerbeke en Eksaarde, 26 mei 2007 (Erik Molenaar)	33
Het Tiens Broek en omgeving, 2 juni 2007 (Erik Molenaar)	35

Nieuwsbrief Zwammen

Paddestoelenproject Vlaams-Brabant (Roosmarijn Steeman)	41
Determinatieavonden (Roosmarijn Steeman)	46
Inventarisatie-excursies (Roosmarijn Steeman)	47
Paddenstoelenhappenings (Roosmarijn Steeman)	48
Excursies voor breed publiek (Roosmarijn Steeman)	48
Paddenstoelententoonstelling (Yan Verschueren)	48
Mycoflora Paddenstoelenwerkgroep (Anja Wijns)	48
Paddenstoelenwerkgroep "De Takruitertjes" (Lou Roelandt)	49
Zwamvlok Agenda voor 2007 (Herman Derder)	50
Paddenstoelkartering in het Brugse (Roosmarijn Steeman)	51
De Paddenstoelwerkgroep Zemst 4 ^{de} werkjaar: 2006 Kalender 2007 (Rony De Voogdt)	51
Mycologia Zuid-West-Vlaanderen Programma najaar 2007 (Frank Vandendriessche)	54

Nieuwsbrief MOSSEN & LICHENEN

7e jaargang, nr. 2
april 2007

natuurpunt
Studie

Werkgroep Mossen en Lichenen

een *symbiose* tussen
Floristisch Onderzoek voor
Natuurbehoud
&
Natuurpunt

Voorzitster:

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

Secretaris:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Hulpsecretaris:

* Olivier Heylen (tel. 015/22.61.81)

Penningmeester:

* Jan Dirx (tel. 014/58.64.64)

Ereleden:

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Hubert De Meulder (tel. 03/830.13.87)

Kanaliserings artikels:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

Redactie:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Jan Dirx (tel. 014/58.64.64)

* Hilaire Geers (tel. 03/658.73.34)

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Erik Molenaar (tel. 03/218.59.69)

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

* Willi Sas (tel. 03/293.88.49)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Henri Stappaerts (tel. 03/288.43.70)

* Walter Van Spaendonck (tel.03/480.54.24)

Eindredacteur:

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)

Excursieplanning:

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

Cursusverantwoordelijken:

* François Van Uffelen
(tel. 03/383.33.63)

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)

Hoofdverantwoordelijke lokaal:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Contactpersonen:

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

* Juul Slembrouck (tel+fax 03/321.32.75)
Drakenhoflaan 147, 2100 Deurne

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)
Graatakker 11, 2300 Turnhout

Doelstellingen Werkgroep

- * bijdrage vormen voor natuurbehoud/-beheer
- * ecologisch onderzoek
- * verspreidingsonderzoek
- * popularisatie van de (korst)mossenstudie
- * stevige band met educatie: cursussen en initiatie-excursies
- * publicaties

De Werkgroep Mossen en Lichenen FON - Natuurpunt is een symbiose tussen de Werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud en Natuurpunt. De werkgroep F.O.N. bestudeert al meer dan een decennium de mossen van ons land. De werkgroep opereerde in het verleden hoofdzakelijk in het Antwerpse maar richtte ook tal van excursies elders in, o.a. naar Wallonië en het buitenland.

De werkgroep staat open voor iedereen die geïnteresseerd is in mossen en/of lichenen, leken of gevorderden. Op de excursies worden beginners met zorg opgevangen (educatie). Er wordt tevens veel gewerkt aan feed-back naar de leden. Met dit alles poogt de werkgroep zijn steentje bij te dragen aan zowel mossen- en lichenenstudie, als aan het natuurbehoud.

Voor meer informatie kan u terecht bij:
Tim Polfliet en Roosmarijn Steeman
Coxiestraat 11
2800 Mechelen
tel. 015/29.72.73
e-mail mossen@natuurpunt.be
of korstmossen@natuurpunt.be

***Vergeet uw eigen bijdrage (artikels...)
aan de Nieuwsbrief niet!***

Korstmossen in de binnenstad: Een inventarisatie in de Zoo van Antwerpen

Dries Van den Broeck

Een beetje geschiedenis van de Antwerpse Zoo

De Antwerpse Zoo, gelegen vlak naast het station van Antwerpen-Centraal is een van de oudste dierentuinen van Europa. De zoo huisvest ruim vijfduizend dieren van een duizend tal soorten. Met jaarlijks zo'n 1.5 miljoen bezoekers is de Zoo van Antwerpen een van de belangrijkste toeristische attracties van België.

Inleiding

Op 3 april werd op vraag van Erik Molenaar door auteur een aantal locaties van de Antwerpse Zoo op korstmossen onderzocht.

Bespreking

Volgens de droogtehypothese, gelanceerd door Rydzak in 1969, groeien in steden minder epifyten door de lagere luchtvochtigheid die er heerst.

Met 8 epifyten is de Zoo van Antwerpen inderdaad geen hoogvlieger te noemen. Sites zoals de Zoo van Antwerpen kunnen lichenologisch wel op een ander gebied belangrijk zijn, met name voor steenbewonende soorten (epilieten). Vlaanderen kent immers geen natuurlijke rotsformaties waardoor epilieten aangewezen zijn op stenen of steenachtige substraten die door de mens aangevoerd, geplaatst of vervaardigd werden in de vorm van muren, kerken, grafstenen, betonpalen, enz. Deze antropomorfe substraten kunnen in Vlaanderen zeer bijzondere soorten herbergen.

In de Zoo van Antwerpen is dit echter nagenoeg niet het geval. Er werden weliswaar 29 soorten op beton en gesteente gevonden maar deze zijn allen vrij banaal. De enigste soort die het vermelden waard is is Zwarte knoopjeskorst (*Bacidia egenula*) waarvan de determinatie bevestigd werd door André Aptroot. Deze soort werd de eerste maal uit België opgegeven in 2003 maar werd sindsdien op meerdere locaties aangetroffen.

De lijst

<i>Amandinea punctata</i> (Hoffm.) Coppins & Scheid.	Gesteente	Fagus
<i>Bacidia egenula</i> (Nyl.) Arnold	Mos	
<i>Caloplaca citrina</i> (Hoffm.) Th. Fr.	Beton	Gesteente
<i>Caloplaca decipiens</i> (Arnold) Blomb. & Forssell	Beton	
<i>Caloplaca flavocitrina</i> (Nyl.) H. Olivier	Beton	Gesteente
<i>Caloplaca holocarpa</i> (Hoffm.) A.E. Wade	Beton	
<i>Caloplaca lithophila</i> H. Magn.	Beton	
<i>Caloplaca saxicola</i> (Hoffm.) Nordin	Beton	
<i>Caloplaca teicholyta</i> (Ach.) J. Steiner	Beton	
<i>Candelaria concolor</i> (Dicks.) Stein	Gesteente	
<i>Candelariella aurella</i> (Hoffm.) Zahlbr.	Beton	
<i>Candelariella reflexa</i> (Nyl.) Lettau	Acer	Fagus
<i>Lecania erysibe</i> (Ach.) Mudd	Gesteente	
<i>Lecania rabenhorstii</i> (Hepp) Arnold	Beton	Gesteente
<i>Lecanora albescens</i> (Hoffm.) Branth & Rostr.	Beton	

<i>Lecanora campestris</i> (Schaer.) Hue	Beton		
<i>Lecanora dispersa</i> (Pers.) Sommerf.	Beton	Acer	
<i>Lecanora flotowiana</i> Spreng.	Beton		
<i>Lecanora hageni</i> (Ach.) Ach.	Beton		
<i>Lecanora muralis</i> (Schreb.) Rabenh.	Beton	Gesteente	
<i>Lecanora xanthostoma</i> Cl. Roux ex Fröberg	Beton		
<i>Lecidella stigmatea</i> (Ach.) Hertel & Leuckert	Beton		
<i>Leproloma vouauxii</i> (Hue) J.R. Laundon	Beton		
<i>Phaeophyscia nigricans</i> (Flörke) Moberg	Fagus		
<i>Phaeophyscia orbicularis</i> (Neck.) Moberg	Beton	Acer	Fagus
<i>Physcia adscendens</i> (Fr.) H. Olivier	Beton	Acer	
<i>Physconia grisea</i> (Lam.) Poelt	Acer		
<i>Rinodina gennarii</i> Bagl.	Beton		
<i>Trapelia coarctata</i> (Sm.) M. Choisy	Gesteente		
<i>Verrucaria muralis</i> Ach.	Gesteente		
<i>Verrucaria tectorum</i> (A. Massal.) Körber	Beton		
<i>Xanthoria parietina</i> (L.) Th. Fr.	Beton	Acer	

Literatuurlijst

Rydzak, J. (1969) Lichens as indicators of the ecological conditions of the habitat. Ann. Univ. Mariae Curie-Sklodowska, serie C 23: 131-164

Van den Broeck, D. (2003) Het kerkhof van Mechelen en de kleiputten van Terhagen, bekeken door een deskundige bril. Muscillanea 23: 32-41.

Nog meer over de mossen in het Wijtschot (Schoten, provincie Antwerpen)

Vera Tetsch & Juul Slembrouck

In een bijdrage over de mossen en levermosses, die in het reservaatje “Wijtschot” voorkomen werd o.a. vermeld, dat “de jeugd” van het reservaat vooral tot uiting komt door het voorkomen van “pioniers – bladmossoorten” (Slembrouck 2003).

Onlangs is er o.a. nog *Bryum gemmiferum* (Fijn korrelmos) op de droogvallende oever aangetroffen. Aangezien er niet zo veel natuurlijke, droogvallende en glijdende, kalkrijke, zandige-kleiige oevers te vinden zijn in onze streken, is de vondst van zulk een zeldzame pioniersoort van een bijzondere betekenis voor de toestand en dus de waarde van het reservaat.

Na het mossenonderzoek, dat aanleiding tot de voorvermelde bijdrage gaf, werden nog twee soorten mos (waterbewoners) aangetroffen die wij niet met zekerheid op naam konden brengen. Wat doen mossenonderzoekers in dit geval? Wat goed gevormde mosplantjes aan een collega toesturen, die meer kennis van mossen heeft en bezig is met de veronderstelde familie waartoe de mossen zouden kunnen behoren, opdat die daar een juiste naam zou op plakken.

In ons geval gaat het over twee soorten van één familie, die wat bijzonders heeft. Sedert lang was de onderlinge verwantschap van de soorten, onder de naam *Drepanocladus* (Sikkelmos) bijeengebracht, meer en meer een twistpunt en hoopte men, dat bij de taxonomen (dat zijn mensen die met de naamgeving van soorten bezig zijn), er iemand zou komen om daar eens een serieus onderzoek naar te verrichten. Ook Herman Vannerom drong aan op een herziening van de toen als ondersoorten van *Drepanocladus fluitans* beschreven soorten (Vannerom 2002). Intussen had Paul de Bock het herbariummateriaal, aanwezig in de Nationale Plantentuin, gereviseerd op basis van de toenmalige nomenclatuur maar het nazicht zelf van de groep mossen rond *Drepanocladus*, waartoe onze twee nieuwe soorten vermoedelijk zouden behoren kwam slechts traag op gang. Zoiets is geen klus, die je op een verloren namiddag afwerkt: bijeenbrengen van herbariummateriaal uit alle 's heren landen, onderzoek aan vele honderden, soms zeer oude mosplukken enz. vergen erg veel tijd.

Om een lange geschiedenis kort te maken: de twee sikkelmossoorten behoren tot een groep die men "Het complex *Drepanocladus*" (*Drepanocladus* (grieks) = *Drepanon* = grote sikkel, *clados* = tak, twijg – naar de vorm van de bladeren.) pleegt te heten en waarvan nu afsplitsingen *Warnstorfia*, *Sanionia* en *Palustriella* zijn gebeurd. Die naast het Gewoon sikkelmos (*Drepanocladus aduncus*) hun plaats kregen. Tegenwoordig hebben daaraan vooral J. Zarnowiec (Polen) en L Hedenäs (Zweden en USA, 2003) een pak werk geleverd en gepubliceerd.

Van deze groep sikkelmossen herbergt het Wijtschot-reservaat twee soorten bovenop het Gewoon sikkelmos (onderzoek 2003-2005):

- *Warnstorfia pseudostraminea* (Puntsikkelmos) met drie vindplaatsen in de provincie Limburg (Vannerom 2002, De Zuttere & Zarnowiec 2003 en 2005), één in de provincie Antwerpen (Wijtschot in 2003) en één door onze internationale KNNV-FON-groep in het komland van het Merkske – nieuw voor Nederland – gemeld (Buter & Slembrouck 2006).
- *Drepanocladus stagnatus* (heeft geen Nederlandse naam): drie vondsten, waarvan één aan de kust en één in Oost-Vlaanderen (Verrebroeck) en nu ook in Wijtschot. Zes vondsten, voor 1950, waarvan twee in Wallonië en vier in de omgeving van Antwerpen. Het is een soort, die Zarnowiec van *Drepanocladus aduncus* heeft afgesplitst, maar daarover zijn niet alle taxonomen het eens. Hill et al. 2006 bv. blijven erbij, dat het hier gewoonweg om *Drepanocladus aduncus* gaat. Beide soorten moeten het hebben van ondiep, open water, althans permanent vrij tot zeer natte plaatsen. De groeiplaatsen zijn zuur tot bijna neutraal. Door de weinige vindplaatsen met slechts weinig andere in de omgeving groeiende planten is het alsnog niet duidelijk tot welke ecologische groep van planten en mossen de betreffende soorten mos behoren. Allezins komen zij in Wijtschot voor in een pionierstadium van begroeiing. Bij rijping van het biotoop is het niet helemaal zeker of wij ze zullen kunnen behouden.

Wat is nu het belang van zulk een onderzoek?

Zijn zij indicatorisch voor een bepaalde toestand van een biotoop. Beide zijn er dus een aanwijzing voor, dat in de loop van de rijping, andere zeldzaamheden hun weg kunnen vinden naar Wijtschot en deze uitspraak geldt niet alleen voor mossen, maar

ook voor vaatplanten en wieren (o.a. de krans- en de kiezelwieren in Wijtschot!), tevens ook dieren, gaande van ongewervelden, over vogels naar zoogdieren.

Deze bijdrage is dus een warme oproep tot alle kenners van “Natuur” om onverpoosd door te gaan te onderzoeken van wat men zo treffende in het Duits pleegt uit te drukken: “*Alles was da kriecht und fliegt*”. Onderzoek dus met ijver en overgave. Zonder (blijvend) onderzoek is er geen goed beheer te voeren!

Literatuur

Buter, Chris & Juul Slembrouck (2006). *De mosflora in het beekdal van het Merkske. Een grensoverschrijdend onderzoek 2004-2006*. KNNV afd. Breda & F.O.N., 207 pp.

De Zuttere, Ph. , J. Watzek & J. Zarnowiec (coll. J. Slembrouck) (2005) *Warnstorfia pseudostraminea* (Müll.Hal.) Tuom. & T.Kop., present en France et en Belgique, *Nowellia bryologica* 28, p. 18-31.

De Zuttere, Ph., J. Zarnowiec (2003). *Drepanocladus* (Müll.Hal.) G. Roth, groupe aduncus (Hedw.) Warnst. En Belgique, *Nowellia bryologica* 25, p. 29-39 + 4 kaartjes.

De Zuttere, Ph., J. Zarnowiec (2005). *Warnstorfia pseudostraminea* (Müll.Hal.) Tuom. & T.J. Kop. En plusieurs localités du district campinien belge, *Nowellia bryologica* 26, p. 4

Hedenäs, Lars (2003). The European Species of the callergon-Scorpidium-Drepanocladus Complex, Including some Related or Similar Species, *Meylania* 28 (ISSN 1018-8142) 116 pp.

Hill, M.O., N. Bell, M.A. Bruggeman-Nannenga, M. Brugués, M.J. Cano, J. Enroth, K.I. Flatberg, J.P. Frahm, M.T. Gallego, R. Garilleti, J. Guerra, L. Hedenäs, D.T. Holyoak, J. Hyvönen, M.S. Ignitov, F. Lara, V. Mazimpaka, J. Munoz, and L. Söderström (2006). An Annotated Checklist of the Mosses of Europe and Macaronesia, *Journal of Bryology*: 28, p. 198-267.

Slembrouck, J. (2003). Het Wijtschot-natuurreservaat van Schoten, langs de mossen om bekeken, *Nieuwsbrief Mossen en Lichenen* (Natuurpunt), 3e Jg. Nr. 2, p 11-13

Vannerom, Herman (2002). Verspreiding van de subspecifieke taxa van *Drepanocladus fluitans* in het Limburgse karteringsgebied, *Nieuwsbrief Mossen en Lichenen* (Natuurpunt) 2^e Jg. Nr 4, p. 35

Bespreking: “De mosflora in het beekdal van het Merkske”
“Een grensoverschrijdend onderzoek”

Tim Polfliet

In de Periode 2004-2006, onderzocht een gezamenlijke groep van KNNV Afdeling Breda en FON Mossen het gebied van het Merkske, een grensoverschrijdend natuurgebied ter hoogte van Hoogstraten.

De resultaten van dit onderzoek, in samenwerking met het Nederlandse Staatsbosbeheer, werden door Chris Buter en Juul Slembroek in een lijvig rapport gepubliceerd.

In het rapport wordt een overzicht gegeven van de historische waarnemingen in het gebied, gevolgd door een schets van het gebied. Het rapport bevat tevens een compleet overzicht van de aangetroffen soorten en er is een analyse van de gegevens gemaakt. De resultaten van de studie worden vertaald in beheersadviezen.

Tot slot bevat het rapport een uitvoerige beschrijving van de aangetroffen soorten alsook bijzondere waarnemingen gedaan in het gebied.

Ook kaarten van het onderzoeksgebied zijn opgenomen.

Het rapport (207p) is voor de geïnteresseerden in PDF formaat te verkrijgen bij Natuurpunt studie. Mail hiervoor naar Tim.Polfliet@natuurpunt.be.

Speciale dank gaat uit naar Marie-Claire Bottu, Chris Janssens, Vera Tetsch, Karl Hellemans, Henri Stappaerts en Adri Gladdines die meewerkten aan de realisatie van deze publicatie.

Boomvormig vertakt haarmos nu ook in Vlaanderen
Een Taxonomisch probleem

Chris Buter & Juul Slembroeck

Chris Buter, Looiersveld 48, NL -5121 KE Rijen
Juul Slembroeck, Drakenhoflaan 147, B – 2100 Deurne (Antwerpen)

Samenvatting: Het voorkomen in Vlaanderen van de vertakte vorm van *Polytrichum* wordt bekend gemaakt. De historische achtergrond van vragen omtrent de nomenclatuur binnen de betreffende familie wordt besproken

Sommaire: La présence en Flandre de la forme ramifiée de *Polytrichum* est publiée. Le fond historique des aspects de la nomenclature du genre concerné est discuté.

Kurzfassung: Die Anwesenheit in Flandern der Verästelung bei *Polytrichum* wird bekanntgemacht. Der historische Hintergrund der Nomenklaturfrage in der betreffende Gattung wird besprochen.

Summary: The occurrence in Flanders of the branched form of *Polytrichum* is published. The historical background of nomenclatural aspects of the concerned genus is discussed.

Inleiding

Tijdens het onderzoek van de mosflora in het beekdal van het Merkske, door de internationale werkgroep KNNV/BLWG-afdeling Breda en Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud (F.O.N.) afdeling Mossen en Lichenen, (waarvan de werking binnen NATUURPUNT bekend is), werd in vier km-hokken vertakt haarmos aangetroffen. Dit gaf aanleiding tot het nader bekijken van de opvattingen daaromtrent van enkele vroegere en hedendaagse taxonomen (Buter & Slembrouck 2006, p. 159 e.v.).

Na uitnodiging hiertoe door de conservator Jan Dirx is dezelfde groep medio oktober 2006 begonnen met de systematische inventarisatie van de mosflora binnen het erkend en door NATUURPUNT beheerd natuurreservaat "Het Buitengoor" te Mol (provincie Antwerpen). Het Buitengoor bezorgde van meet af aan een bijzondere indruk en voortdurend zeer aangename verrassingen. Zie in dit verband het eerste "ècht" artikel over Het Buitengoor door De Langhe, Westhoff & D'Hose (1979). Dit gaf een bijna rechtstreekse aanleiding tot een groot aantal universitaire deel- en aspectenonderzoekingen (licentiaatsthesisen en opgedragen studies). Van zeldzame mossoorten is de aanwezigheid inmiddels meermaals vastgesteld (Theo Arts 1981, Paul de Bock 1982, Herman Vannerom 1987, Herman Stieperaere 2000, Juul Slembrouck 2002). Maar op 4/12/06 hadden wij een "déjà vu"-ervaring, namelijk boomvormig vertakt haarmos, hetgeen noopt daaraan in bredere zin bekendheid te geven. Volledigheidshalve: het betreffende mos is aangetroffen binnen het kilometervak c6-23-42, in de berm van het jaagpad langs het kanaal en later tevens aan de overkant ervan (beheer-eenheden Buitengoor 00Y en 00Z).

Historische achtergrond

Boomvormig vertakt haarmos (d.w.z. drie of meer 'zijtakken') werd in 2000 (her)ontdekt in het Mastbosch ten zuiden van Breda (Buter 2001). Daarna werd dit mos, tot op heden, aangetroffen op meer dan 15 locaties, verspreid over Nederland, maar in hoofdzaak toch wel binnen het Kempens District.

Voor de determinatie van dit mos moest worden teruggegrepen naar oude alsnog beschikbare literatuur: Limpricht 1895 en Dixon 1924. De meest complete beschrijving geeft Limpricht onder de benaming: *Polytrichum commune* var. *fastigiatum* met als auteur Wilson 1855. In de beschikbare moderne determinatiewerken komt, om welke reden dan ook, 'boomvormig' vertakt haarmos niet ter sprake. Dus zou een herintroductie onder de beschikbare oude naam min of meer voor de hand liggen, maar juist dat zou om een aantal hierna omschreven redenen niet correct zijn.

Taxonomisch onderzoek aan het genus *Polytrichum*: een beknopt overzicht

In 1971 publiceerde G.L. Smith, verbonden aan de New York Botanical Garden, de resultaten van een onderzoek, waarin hij tot de conclusie kwam dat o.a. de soorten *P. alpinum*, *P. formosum* en *P. longisetum* zouden moeten worden afgesplitst en ondergebracht in een nieuw genus *Polytrichastrum*, terwijl de soorten *P. commune*,

P. juniperinum en *P. piliferum* onveranderd deel zouden blijven uitmaken van het genus *Polytrichum* (Smith 1971).

Het DNA-onderzoek (Van der Velde 2000) bracht aan het licht, dat het genus *Polytrichum* inderdaad opgesplitst moest worden in de twee hiervoor genoemde genera. Bovendien bleek, dat de soort *P. commune* Hedw. moest worden opgesplitst in twee soorten en wel : *P. commune* s.s. en *P. uliginosum* (Wallr.) Schriebl. Zie ook Van der Velde & Bijlsma 2000.

Bij nadere beschouwing dienen voorts een tweetal “haarmosvormen” te worden betrokken, die vrij frequent worden aangetroffen en die eveneens met behulp van voornamelijk de oudere literatuur kunnen worden gedetermineerd als respectievelijk *P. commune* var. *minus* Weiss 1844 (= *P. commune* var. *humile* Sw. 1829) en *P. perigoniale* Michx 1803, herzien in 1839: *P. commune* var. *perigoniale* (Michx.) Hampe. Met betrekking tot dit laatste mos publiceerde de Oostenrijker A. Schriebl zijn bevindingen met kweekproeven en stelde, op grond daarvan, dat *P. perigoniale* tóch als zelfstandige soort moet worden beschouwd (Schriebl 1991). Helaas bleven de “var. *humile*” en de var. “*perigoniale*” buiten beschouwing bij het DNA onderzoek van Van der Velde. Mede hierdoor zijn de huidige taxonomische status evenals de onderlinge relaties daarvan zeer onzeker.

Morfologie

Morfologisch komt het verschil tussen *P. commune* en *P. uliginosum* vooral tot uiting in de vorm van de topcellen van de lamellen, die zich op de bladschijf bevinden. Bij de soort *P. commune* zijn deze vlak tot licht ingedeukt en veelal niet symmetrisch. Bij de soort *P. uliginosum* zijn alle topcellen duidelijk gegroefd (“gleufhoed”!) en symmetrisch. Bekijk de platen in Landwehr 1984 dus met de nodige kritische zin !

De habitus van *P. commune* var. *minus* verschilt duidelijk van zowel *P. commune* s.s. als van *P. uliginosum*. Kenmerkend voor dit mos zijn de kleine bladen, tot ca 5 mm. en gelijkmatig lang. Dit in tegenstelling tot de bladlengte van zowel *P. commune* s.s. als van *P. uliginosum*, waarvan de bladlengte tot ca 13 mm. kan bereiken. Het perigonium van *P. commune* var. *minus* is geel tot geelbruin, dit van *P. commune* en van *P. uliginosum* is altijd groen. De vorm van de topcellen van de bladlamellen komt veelal sterk overeen met die van *P. uliginosum*, nl. diep gegroefd en vrijwel symmetrisch.

P. commune var. *perigoniale* lijkt sterk op *P. commune* s.s. Dit mos is evenwel meer compact bebladerd en vaak is er een verloop van bladlengte waarneembaar : beneden aan de stengel tot ca. 10 mm. lang en naar boven korter, tot ca 5 mm. lengte. Perigonia zijn veelal gelig van kleur. De vorm van de topcellen van de bladlamellen komt overeen met die van *P. commune* s.s., echter met dien verstande, dat naast afgeplatte en lichtelijk ingedeukte cellen tegelijkertijd ook cellen kunnen voorkomen met een halfbolle tot kegelvormige structuur, vooral aanwezig op de lamellen naar de bladrand toe.

Polytrichum commune
var. *fastigiatum* (Lyt.) Wils

© Jan v.d. Wiel

Het boomvormig vertakt haarmos nader bekeken

Voor de goede orde : Polytrichum-soorten, die tot dusver in de Lage Landen werden aangetroffen zijn met uitzondering van *P. alpinum* altijd onvertakt, hierbij afgezien van een incidentele “vorkvertakking”. Voor de in beschouwing genomen groep moeten ten minste 3 zijtakken aanwezig zijn, maar inmiddels zijn al planten aangetroffen met zo’n 20 zijtakken;

Nadere bestudering van de aangetroffen boomvormig vertakte planten leert, dat deze in twee groepen zijn te verdelen. Het meest aangetroffen worden planten met bladeren tot max; 5 mm. lang en met bladlameltopcellen, die in de vorm overeenkomen met die van *P. uliginosum*. De veronderstelling, dat hier sprake is van een relatie met *P. commune* var. *minus* ligt voor de hand. Deze aanname wordt nog versterkt door het feit, dat deze vorm tot dusver altijd is aangetroffen in zoden van *P. commune* var. *minus*.

De planten, die de tweede groep vertegenwoordigen, bezitten langere bladeren (tot ca 10 mm.), terwijl de structuur van de bladlameltopcellen goed overeenkomt met die van *P. commune* s.s., incidenteel zelfs met die van *P. commune* var. *perigoniale*. Overigens de binnen het Buitengoor aangetroffen planten behoren tot deze groep. Ook deze planten zijn tot dusver alleen aangetroffen in zoden van *P. commune* s.s./var. *perigoniale*. Dus : boomvormig vertakt haarmos is alleen aangetroffen in mengbestanden, d.w.z. bestanden van onvertakte en “boomvormig” vertakte planten. In deze bestanden was vrijwel nooit sprake van een dominante aanwezigheid van vertakte exemplaren.

Determinatie en problemen inzake naamgeving

Het voorgaande zal duidelijk maken, dat er ten slotte nergens sprake is van ondubbelzinnige relatielijnen. Opvattingen terzake gepubliceerd in recente determinatiewerken maken daarnaast duidelijk, dat er nauwelijks of geen consensus bestaat omtrent de taxonomische indeling binnen de betreffende genera.

De hierin gegeven beschrijvingen zijn veelal beperkt en behandelen niet altijd de hier ter sprake gekomen “variëteiten”. Bovendien vergeleken met elkaar zelfs enigermate in tegenspraak. Zoals eerder opgemerkt, ook in deze werken komt het “boomvormig vertakt” haarmos nergens ter sprake. Eén en ander gaf uiteindelijk aanleiding tot de uitgebreide studie in Gorteria (Kruijer et al. 2000) en een samenvatting ervan in Buxbaumiella (Kruijer et al. 2000bis).

De conclusie kan derhalve niet anders luiden, dan dat voortgezet morfologisch onderzoek weinig zinvol lijkt te zijn en dat slechts moleculair en/of DNA-onderzoek een oplossing zal kunnen bieden.

Nawoord

In de recent gepubliceerde “Annotated Checklist of the Mosses of Europe and Macaronesia” (Hill et al. 2006) blijkt dat een grote groep vooraanstaande Europese bryologen de ‘opsplitsing’ van het genus *Polytrichum* in de genera *Polytrichastrum* en *Polytrichum* erkennen, evenals de ‘opsplitsing’ van de soort *P. commune* in de

soorten *P. commune* s.s. en *P. uliginosum*. De variëteiten *P. commune* var. *minus* (*humile*) en *P. commune* var. *perigoniale* beschouwen zij, wegens ontoereikend onderzoek, vooralsnog als synoniemen van *P. commune* s.l.

Boomvormig vertakt haarmos komt ook in deze "checklist" niet ter sprake. De oorzaak daarvan ligt vermoedelijk in het feit, dat de rapportage van de betreffende waarnemingen tot dusver slechts op zeer beperkte schaal plaatsvond.

P.S. Collecties door beide auteurs berusten in het herbarium van Het Buitengoor.

Literatuur en referenties

- Buter, C. (2001) De mosflora van het Mastbosch, bijlage 3 pp. 146-148, KNNV afdeling Breda & Staatsbosbeheer, ill., 147 pp.
- Buter, C., & J. Slembrouck (2006) De mosflora in het beekdal van het Merkske, KNNV afdeling Breda & Staatsbosbeheer, ill., 207 pp
- Dixon, H.N. (1924) The Student's Handbook of British Mosses, 3rd Edition, Eastbourne, 582 pp. + 62 tab.
- De Langhe, J.-E., V. Westhoff & R. D'Hose (1979) De plantengroei van het Buitengoor te Mol (prov. Antwerpen), Dumortiera 12, p. 10-13
- Hill, M.O., N. Bell, M.A. Bruggeman-Nannenga, M. Brugués, M.J. Cano, J. Enroth, K.I. Flatberg, J.P. Frahm, M.T. Gallego, R. Garilleti, J. Guerra, L. Hedenäs, D.T. Hyvönen, M.S. Ignatov, F. Lara, V. Mazimpaka, J. Munoz & L. Söderström, (2006) An Annotated Checklist of the Mosses of Europe and Macaronesia, Journal of Bryology 28, p. 198-267
- Kruijer, Hans (J.D.), Chris Buter, Chris Hesse & B.O. van Zanten (2006) Boomvormig vertakte haarmossen in Nederland : een (her)ontdekking, die vooral vragen oproept, in Gorteria 32 : 3, p. 65-90, ill.
- Kruijer, Hans (J.D.), Chris Buter, Chris Hesse & B.O. van Zanten (2000bis) Boomvormig vertakte haarmossen in Nederland : een (her)ontdekking, die vooral vragen oproept, in Buxbaumiella 76, p. 29-31, ill. (een korte samenvatting van voornoemde bijdrage)
- Limpricht, K., Gustav (1895) Die Laubmoose Deutschlands, Österreichs und der Schweiz 2. Bryineae, Kummer, Leipzig (3 boekdelen)
- Landwehr, J. (1984) Nieuwe Atlas Nederlandse Bladmossen, Thieme, 568 pp., incl. 375 illustraties
- Nebel, M. & G. Philippi (2000) Die Moose Baden-Württembergs (3 boekdelen)
- Siebel, H. & H.J. Düring (2006) Beknopte mosflora van Nederland en België, KNNV-uitgeverij, Utrecht, 559 pp.
- Schriebl, A. (1991) Experimentelle Studien über die Laubmoosgattung *Polytrichum*, Carinthia II 181/101, p. 461-506
- Smith, A.J.E. (2004) The Moss Flora of Britain and Ireland, 2nd. edition, Oxford University Press, 1012 pp.
- Smith, G.L. (1971) A Conspectus of the Genera of Polytrichaceae, in Memoirs of the New York Botanical Garden 21 : p 1-83
- Touw, A. & W.V. Rubers (1989) De Nederlandse Bladmossen, KNNV uitgeverij Utrecht, pp.532
- Van der Velde, M., (2000) Genetic Structure of the Moss Genus *Polytrichum*, Proefschrift R.U.G., ISBN 90.367.1271.8
- Van der Velde, M. & R. Bijlsma (2000) Amount and Structure of Intra- and intraspecific genetic variation in the Moss *Polytrichum*, Heridity 85 : p. 328-337

**Betreft : Nieuwsbrief Mossen & Lichenen 7^e jaargang Nr 1-
januari-februari-maart 2007**

Juil Slembrouck

In deze nieuwsbrief verscheen een kort berichtje onder de titel “***Syntrichia norvegica F. Weber***”.

Dit bericht is zo voorbarig als verkeerd.

Er bestaat niet zoiets als een uit de kluiten gewassen Muursterretje. Het betreffende mos werd mij bezorgd op de FLOWER-dag en niet op de ANKONA-dag.

Ik heb niet gezegd, dat het een niet eerder in ons land gevonden mos ging, maar wel, dat ik niet wist of het eerder in ons land was gevonden. Ik heb wel gezegd, dat het een eigenschap vertoont van *Syntrichia norvegica*.

Omdat André Sotiaux mijn aandacht vestigde op een bijdrage over soorten, waarin begrepen dit soort mos, heb ik de betreffende teksten opgevraagd. Deze zijn van zulke aard, dat ik aan stellers van die teksten materiaal zal moeten toesturen om definitief uitsluitsel te krijgen.

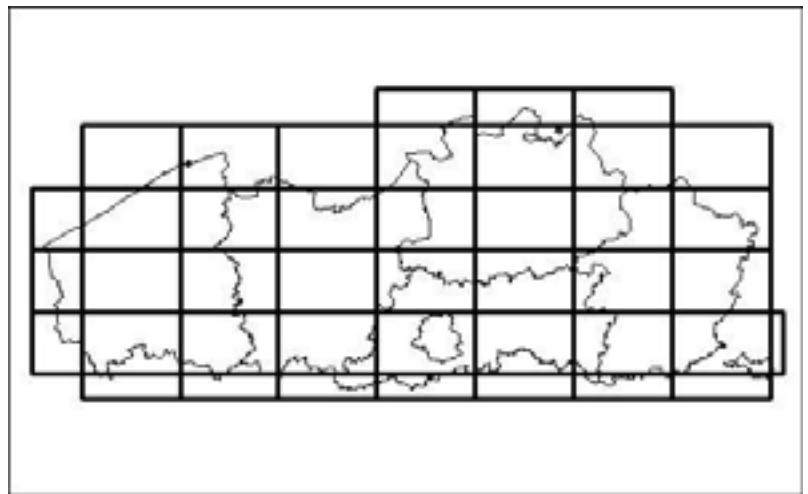
De commentaar van steller in de Nieuwsbrief : “Daar deze soort reeds op verschillende wijzen is ingedeeld, kan het vroeger gewoon in het complex van *Tortula muralis* hebben gezeten zonder iemand er meer aandacht aan schonk” toont bovendien aan, dat hij met de aangelegenheid niet vertrouwd is.

Te zijner tijd volgt een precisering en/om te voorkomen, dat sprookjes worden verspreid alsnog deze rechtzetting.

Nieuwsbrief PLANTEN

NWB

7e jaargang, nr. 2
april 2007

natuurpunt
Studie

Plantenwerkgroepen Natuurpunt

In het Vlaamse land zijn tientallen plantenwerkgroepen actief binnen natuurpunt. Zij organiseren i.s.m. de natuurvereniging talloze planten excursies. De meeste excursies staan ook open voor beginners. Er wordt normaal expliciet aandacht besteed aan educatie (zeker in het kader van de provinciale werking).

Veel werkgroepen doen aan inventarisatie op kilometerschaal (via het 'IFBL-raster' dit in het kader van atlasprojecten. Een reeks werkgroepen spitst zich evenwel toe op de studie en inventarisatie van gebieden zoals biotopen en reservaten. Tijdens een aantal activiteiten van de werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud wordt zelfs zeer nadrukkelijk aan vegetatiekunde gedaan (vegetatie-opnamen). U hebt als vrijwilliger de kans om hieraan actief deel te nemen en bij te leren.

Informatie inventarisatie & monitoring:

Tim Polfliet en Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Coördinatoren
Cel planten, mossen, lichenen, fungi
Coxiestraat 11
2800 Mechelen

tel. 015/29.72.73
fax. 015/42.49.21 (tav. Studie)

e-mail:
planten@natuurpunt.be

Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud

Voorzitter:
Erik Molenaar
Ferdinand Coosemansstraat 24
2600 Berchem
tel. 03/218.59.69

e-mail
erik.molenaar@skynet.be

fon-o-foon 0474/35.53.69

FON-Website:
<http://users.skynet.be/fon/>

Website (algemeen):
<http://www.natuurpunt.be>
(cfr. natuurstudie)

Nationale Werkgroep Botanie

Voorzitter:

André Van den Bergh
Vitsgaard 9
1745 Opwijk
tel. 052/35.05.18
GSM 0472/ 68.83.35

e-mail:
andre.vandenbergh@skynet.be

NWB

Vergeet uw eigen bijdrage aan de
Nieuwsbrief Planten niet!

Natuurstudiewerkgroep Natuurpunt Hasselt – Zonhoven
Planning plantenexcursies 2007

Lily Gora

Ook in Limburg kunnen de plantenliefhebbers op stap. We groeperen ons in een SAP-Clubje (*Samen Amusant op Pad*) en voor dit jaar staat nog het volgende op het programma:

1. PLA = PLANTENEXCURSIE

* PLA. Woensdag 04-07 (PLA-10). Plantenexcursie van het SAP-Clubje. Ons natuurgebied Kiewit is met z'n meer dan 100 ha niet op één avond te vangen, en dus verkennen we deze keer een ander deelgebied. We trekken het vochtige ZW-deel in, met de poelen en depressies. We verzamelen op de parking van Domein Kiewit, Putvennestraat te Hasselt. Dit zoals steeds om 18.30u; einde wanneer het donker is. Stevig schoeisel. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Johan Royeaerd, 0486 031 131, johan.royeaerd@fulladsl.be.

* PLA + KHM. Woensdag 11-07 (PLA-11). Plantenexcursie van het SAP-Clubje. Vanavond doorzoeken we voor de tweede maal de vallei van de Mombeek. Verzamelen op de parking aan de elektriciteitscabine op het kruispunt Sasput-Muntelbeekstraat te St-Lambrechts-Herk om 18.30u, einde als het donker is. Hoge schoenen of laarzen aangewezen, loep, flora's. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleiding en info omtrent het parcours: Alida Vanholst: 011 31 24 21.

* PLA. Woensdag 18-07 (PLA-12). Plantenexcursie van het SAP-Clubje. Planten in delen van Wijvenheide. We verkennen dit keer stukjes van Natuurpunt ten oosten van de Bolderbergbeek. We verzamelen aan het infobord langs de Nachtegalenstraat te Zonhoven. Start om 18.30u, einde wanneer het donker is. Hoge schoenen of laarzen aangewezen, loep, flora's. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Jan Wyers.

* PLA. Woensdag 25-07 (PLA-13). Plantenexcursie van het SAP-Clubje. We trekken naar ons natuurgebied de Rode Vijvers te Hasselt en gaan op zoek naar planten van droogvallende vijvers. Verzamelen aan de kapel van O.L.V. van Altijddurende Bijstand (Bolderdal-Goorstraat) om 18.30u, einde als het donker is. Hoge schoenen of laarzen aangewezen, loep, flora's. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Luc Vanoppen, 011 53 87 61.

* PLA. Woensdag 01-08 (PLA-14). Plantenexcursie van het SAP-Clubje. Samen met de mensen van de Werkgroep Mangelbeekvallei verkennen we dit keer delen van de Mangelbeekvallei te Houthalen-Helchteren,. We verzamelen op de carpoolparking aan de op- en afrit 29 van de E314 te Houthalen-Helchteren. Dit zoals steeds om 18.30u; einde wanneer het donker is. Stevig schoeisel. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Johan Lemmens, 011 60 28 45.

* PLA. Woensdag 08-08 (PLA-15). Plantenexcursie van het SAP-Clubje. We trekken naar delen van Wijvenheide, in beheer bij Natuurpunt, namelijk de Hamelheide. Verzamelen om 18.30u op de hoek van de Goorstraat en de Massinweg te Stokrooie. Einde als het donker wordt. Hoge schoenen, loep, flora's. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Chris Onkelinx, 011 42 47 41, chris_onkelinx@hotmail.com.

* PLA. Woensdag 15-08 (PLA-16). Plantenexcursie van het SAP-Clubje. Bezoek aan het amfibieënreservaat Tommelen te Hasselt. Verzamelen langs de Spoorwegstraat, onder de brug van de grote ring, waar deze de spoorweg over gaat. Dit zoals steeds om 18.30u; einde wanneer het donker is. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Luc Vandenbosch, 011 72 66 36, 0496 20 22 97.

* PLA. Woensdag 22-08 (PLA-17). Plantenexcursie van het SAP-Clubje. We verkennen deze avond de terril van Winterslag. Verzamelen om 18.30u op de parking achter het nieuwe bioscoopcomplex aan de mijn van Winterslag (parking ten N. van de gebouwen). Einde als het donker wordt. Hoge schoenen, loep, flora's. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Luc Vanoppen, 011 53 87 61.

* PLA. Woensdag 29-08 (PLA-18). Laatste plantenexcursie van het SAP-Clubje voor dit seizoen. We trekken nogmaals naar ons natuurgebied Kiewit en verkennen de vochtige NO-delen, met de nieuwe vennetjes. Verzamelen op de parking van Domein Kiewit, Putvennestraat te Hasselt. Dit zoals steeds om 18.30u; einde wanneer het donker is. Stevig schoeisel. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Johan Royeaerd, 0486 031 131, johan.royeaerd@fulladsl.be.

2. INV = PLANTENINVENTARISATIES

* PLA. Zaterdag 14-07 (INV-3). Planteninventarisatie in Km-hokken e61713 en e61714 te Rapertingen (Hasselt), in kader van opvullen zwarte gaten. Tweede verkenning. Verzamelen kerk Rapertingen om 9.00u; einde om 13.00u. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Johan Royeaerd, 0486 031 131, johan.royeaerd@fulladsl.be.

* PLA. Zaterdag 28-07 (INV-4). Planteninventarisatie in Km-hokken e61711 en e61712 te Rapertingen (Hasselt), in kader van opvullen zwarte gaten. Tweede verkenning van deze beide hokken. Verzamelen kerk Rapertingen om 9.00u; einde om 13.00u. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Johan Royeaerd, 0486 031 131, johan.royeaerd@fulladsl.be.

* PLA. Zaterdag 08-09 (INV-5). Planteninventarisatie in Km-hokken e61713 en e61714 te Rapertingen (Hasselt), in kader van opvullen zwarte gaten. Derde verkenning. Verzamelen kerk Rapertingen om 9.00u; einde om 13.00u. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Johan Royeaerd, 0486 031 131, johan.royeaerd@fulladsl.be.

* PLA. Zaterdag 22-09 (INV-6). Planteninventarisatie in Km-hokken e61711 en e61712 te Rapertingen (Hasselt), in kader van opvullen zwarte gaten. Derde verkenning van deze beide hokken. Verzamelen kerk Rapertingen om 9.00u; einde om 13.00u. Voor meer info: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be. Begeleider: Johan Royeaerd, 0486 031 131, johan.royeaerd@fulladsl.be.

Excursies plantenwerkgroep Wielewaal 2007

Evie Verboven

Ook in de omgeving van Lier worden kunnen de plantenliefhebbers hun hartje ophalen. Hierna volgt het overzicht van de excursies

ZATERDAG 4 AUGUSTUS – Plantenwerkgroep inventariseert

Afspraak : 09.00 uur kerk van Poederlee

Leiding : Evie Verboven

Einde : 16.30 uur

Meebrengen: picknick en drank, flora en loep

We inventariseren de kmhokken C5 – 16 – 41/43. Het is ondertussen heel lang geleden dat deze kmhokken tussen Poederlee en Gierle bekeken werden.

ZATERDAG 18 AUGUSTUS – Plantenwerkgroep inventariseert

Afspraak : 09.00 uur parking Carrefour van Lier aan het kruispunt van de Lierse ring met de steenweg naar Duffel.

Leiding : Evie Verboven

Einde : 16.00 uur

Meebrengen: picknick en drank, flora en loep

We inventariseren aan de rand van Lier. In 1987 stapte de jonge Lierse plantenwerkgroep rond in dit kmhok en we zijn benieuwd hoe het hier intussen veranderd is.

ZATERDAG 1 SEPTEMBER – Plantenwerkgroep inventariseert

Afspraak : 09.00 uur kerk van Oelegem

Leiding : Evie Verboven

Einde : 16.30 uur

Meebrengen: picknick en drank, flora en loep

We snuffelen langs het Albertkanaal en onderzoeken een 2-tal kmhokken van C5 – 21 – 41 en 44.

Onderzoek Aartselaar, Heimolen: Neofietenstudie aan de bron van de ellende, 7 april 2007

Erik Molenaar

Vooraf

De opener van dit nieuwe floristische seizoen was wel erg onconventioneel met een bezoek aan een tuinkwekerij in Aartselaar (c4-56-12). De tochtverantwoordelijke was echter verhinderd. Er zijn een tiental belangstellenden en we beginnen de excursie met een speurtocht naar wilde soorten tussen de aangeboden organismen. Later bekijken we de resterende omgeving.

Bespreking

De winkel staat in openlucht, er komt geen serre aan te pas. Bij het binnenkomen zien we al twee adventieve soorten witbloeiende kruisbloemigen die we niet kunnen thuisbrengen. Ook een oxalissoort is ons onbekend, maar lijkt op de Zuid-Afrikaanse *Oxalis pes-caprae*. Het is duidelijk verschenen op aangevoerde grond.

De laatste jaren worden veel commerciële soorten in de wilde omgeving genoteerd en daarom willen we eens kijken wat het huidig aanbod en hun vermeende namen behelst. Het is echter niet zo'n marginaal aanbod als gedacht, waarschijnlijk omdat er geen kamerplanten worden aangeboden. Bekende soorten zijn o.a. de 'bodembedekker' *Acaena microphylla* (Stekelnootje), *Brunnera macrophylla* (Kaukasish vergeet-me-nietje), *Campanula portenschlagiana* (Kruipklokje) - aangeboden met piepkleine blaadjes -, *Carex morrowii* 'Variegata' (verkocht als Japanse zegge), *Draba lasiocarpa* (verkocht als Geel hongerbloempje), *Heuchera sanguinea* (Purperklokje), ons bekend van muren *Lonicera nitida* en *L. pileata* en tot slot *Saponaria ocymoides* (Muurzeepkruid).

Ook de worteldoek waarop tal van potten zijn uitgestald is gekoloniseerd met specifiek Kleine veldkers, Kluwenhoornbloem, Straatgras, Blaartrekkende boterbloem, Liggende vetmuur, Klein kruiskruid en massaal Paraplutjesmos. De te koop gestelde struiken staan in blote aarde en daar treffen we een aantal gewone soorten aan, maar bovenal Klein bronkruid, Speenkruid, Gewoon smaragdsteeltje, Paraplutjesmos en Vreemde ereprijs.

Na deze verkenning van het klantengedeelte bezoeken wij het uitgestrekte veld van de boomkwekerij. De voorjaarsflora is al flink gevorderd en ook tal van soorten die de winter trotseerden komen weer in bloei. Ook hier doet Paraplutjesmos het geweldig, soms samen met het zwammetje *Rickenella fibula* (Oranjegeel Trechttertje). Er staan ook rozetten van Gevlamde fijnstraal aan de ingang. Tegen de middag treffen we een schitterende groep bloeiende Muizenstaartjes aan, een soort die we vroeger ook al in de omgeving hadden waargenomen. Ze zijn vergezeld van Vreemde ereprijs, Klein bronkruid en tredsoorten als Brede weegbree, Veelkleurig vergeet-me-nietje, Varkensgras, Kleine veldkers en Madelief.

Tot slot zien we onder pylonen de vermaarde 'vogelbosjes' aangeplant, een natuuractie die ook Amerikaanse vogelkers huisvest. Alleen Hoog struisgras profiteert van dit initiatief.

Onderzoek Hemiksem, Scheldedijken Kallebeekveer, 7 april 2007

Erik Molenaar

Vooraf

In de namiddag bezoeken we de Scheldevallei in Hemiksem. Aan het Kallebeekveer zien we hoe de Schelde het Land van Waas en het Land Boom diep in tweeën snijdt. Er dagzomen kalkrijke fossiele kleilagen en bovendien zijn de dijkverzwaringen in steen, wat altijd muurflora kan opleveren. De dijk- en oevervegetatie is al verschenen.

Bespreking

Met de zachte winter zijn ook hier heel wat soorten verder uitgegroeid en al in bloei gegaan, zoals Knopherik, Stinkende gouwe, Rode ribes, Fluitenkruid en Gewone raket. Op de stenen bovenrand van de dijk staat al heel wat Veldsla. Ook Klein glaskruid bloeide heel de winter en Bonte wikke staat in knop. De Spindotterbloem bloeit in de veralgde klei tussen duizenden scheuten van Heen en Riet. De kiemplanten van Reuzenbalsemien zijn als altijd een kussen tussen Speenkruid, Hop en Valeriaan. Op de grazige dijk staat Gewoon reukgras, Glanshaver en Kropaar in bloei.

We steken met het gratis veer de Schelde over naar Oost-Vlaanderen, voor de volledigheid van het hok en een koele teug. Op het terras zitten we in een warme lentegloed. Hier staat de Bermooievaarsbek en Ruige rupsklaver al volledig in bloei. Gelaafd keren we terug naar Hemiksem.

Onder de watertoren wordt een klein gazon behouden waarin enkele fraaie soorten worden opgemerkt, waaronder fikse populaties van Veelkleurig en Ruw vergeet-me-nietje, Avondkoekoeksbloem in knop en rozetten van Bosorchis, Bleekgele droogbloem en Gewoon duizendguldenkruid. Het Bos op de kleiflank is niet bijzonder in zijn kruidlaag. Het braamstruweel had de hele winter blad gehouden en de strooisellaag kent overwegend onverteerd blad van Gewone esdoorn.

Het broekbos was - wellicht door verborgen ingrepen - bijzonder droog. Ook hier zijn 'vogelbosjes' aangeplant.

Slot

We noteren 135 taxa. Op de rodelijst staan Muizenootje en Moerasmelkdistel vermeld; Bosorchis is onvoldoende gekend. De Veldsla op de dijk is niet tot de soort gedetermineerd, maar we hebben er vroeger enkel Gewone veldsla ontmoet.

Vooraf

De Vlaamse Ardennen liggen ook in Wallonië, waar de naam natuurlijk niet veranderd in de Waalse Ardennen. Elzele ligt maar enkele kilometers van Ronse en we gaan het typische heuvellandschap (Pays des Collines) verkennen. Dat gebeurt eerst in het dorpscentrum en de vallei ten noorden ervan (e3-51-44). Na de middag verlaten we het hok even en noteren een stuk van een holle weg (e3-52-33) ten zuiden van het gehucht La Bruyere. Om terug naar het dorp Elzele te gaan passeren we de Watermolen op de Tordoir (f3-12-12).

De deelnemers zijn vandaag Erik Molenaar (verslag), Kris Symons, Judith De Keyser, Emiel Wagemans, Wim Strecker, Steven Keteleer, Mieke Bens, Piet Coninx en Mia Schrooten.

Het landschap is afwisselend, maar grote stukken zijn botanisch oninteressant wegens de weekendverblijven, de villa's en de intensieve landbouw. Ook in het straatbeeld laat het herbicidegebruik nadrukkelijk zijn sporen zien. De stoffige heuvels worden bovendien loodrecht op de hoogtelijnen geploegd. Toch hebben we enkele bijzondere vondsten kunnen doen, zowel op muren als in het landelijke gebied.

Bespreking

Elzele, dorpscentrum en omgeving

Na een korte rondgang in achterstegen en bij de Elise Saint-Pierre-aux-Liens hebben we al het leeuwendeel van de ubiquisten en wat muurflora, waaronder Tripmadam, Gele helmbloem, Muurvaren, Muurleeuwenbek en Vlinderstruik. Boven op de kloostermuur van het Institut de Notre Dame du Bon et Perpetuel Secours treffen we verder een massa bloeiende Muurbloem, naast Maarts viooltje en Grote leeuwenbek.

De wegkanten zijn dor en stoffig, maar geven voldoende leefplaats voor Gewone veldsla (in bloei), Gehoornde en Stijve klaverzuring. Langs een veldweg dalen we af naar een valleitje waar helaas net een riolering wordt geplaatst. In de houtkanten vinden we onder de gewone voorjaarsflora naast de verwachte Heggenvogelmuur ook Italiaanse en Gevlekte aronskelk. Door het aanhoudend warme weer zijn alle voorjaarsbloeiers al van de partij, of uitgebloeid.

Hoewel een flink eind van de bewoning verwijderd vinden we Brede lathyrus en Akelei. Als we de beek volgen noteren we de stroomdalplanten en op de Gewone es parasiteert Paarse schubwortel. Onder de geknotte Schietwilgen zijn deze nergens te zien. Op de beekkanten is veel Bittere veldkers in bloei. We dwarsen de vallei door een monotoon akkerlandschap waarin we o.a. Grove varkenskers, Boskruiskruid, Hoenderbeet, Ingesneden dovenetel en de witte vorm van Knopherik frequent aantreffen. Wat op de stafkaart een holle weg naar de volgende vallei is, blijkt een pas opgevulde geul. In de gekapte houtkanten komt Mierikswortel in knop. Voorts

ontmoeten we er Margriet, Bosandoorn, Geel nagelkruid, Grote bevernel, Groot streepzaad en Gevleugeld helmkruid - deze laatste in een nog niet gedempte greppel. Heel wat servitudewegen zijn geblokkeerd en we picknicken in een hellingbos dat overgaat in een alluviaal bos met Dauwbraam, Geoord helmkruid, veel Zoete kers.

In de beek zien we nog (Slanke) waterkers, Gewoon barbarakruid (verderop gewoon op muren en beton!) en Knopig moerasscherm. We klimmen uit het valleitje en ontmoeten in de wegkanten een aantal ontsnapte tuinsoorten zoals Bergcentaurie, veel Bonte dovenetel en op een muurvoet Juffertje-in-het-groen. Langs het restant van een holle weg noteren we verder Kraailook, Aardbeiganzerik, Muurhavikskruid, (eindelijk) Dolle kervel, Bosgierstgras, Éénbloemig parelgras, Gewone salomonszegel, Boshyacint naast Spaanse hyacint en Wilde narcis. Hoger op de heuvel staat onder prikkeldraad o.a. Knolboterbloem, Gewone veldbies, Kruipend zenegroen en Zeegroene rus. Na de omweg naar de watermolen zien we bij het binnenkomen in het dorp een massa Rode spoorbloem, zowel aangeplant in een tuin, als in verharding met grind en op een oude boomgaardmuur.

La Bruyere, nota's in holle wegen en bosranden

We verlaten dus het eerste hok op weg naar de watermolen op de Tordoir. Hier ontmoeten we toch nog heel wat soorten die we niet eerder zagen en maken een aparte nota met (gemiste) bijzonderheden zoals Daslook, Brede eikvaren, Maartsviooltje, Gelderse roos, Tamme kastanje, Bosroos, Muskuskruid, Spekwortel en Stijve naaldvaren. Dit is het snikhete hoogtepunt van de dag.

Moulin du Tordoir

Stroomafwaarts van Elzele voedt de Tordoir het molenreservoir van een oude watermolen, die tot 1952 heeft gefunctioneerd. De boerderij er omheen is net slordig genoeg om een floristische charme uit te stralen, maar verder staat alles stijf van het vergif. Hoewel de molen enkel zondags toegankelijk is, kunnen we de oude muren inventariseren. Naast een aantal gewone varens vinden we drie mooie populaties Blaasvaren, in gezelschap van o.a. Robertskruid, Schaduwgras, Akkerkool, Bosveldkers en één exemplaar Muurbloem. Na een korte rustpauze - languit in het gras - wandelen we verder naar het Dorpscentrum van Elzele.

Slot

In de Rodelijst van 2005 vinden we enkele waarnemingen van vandaag terug als zeldzaam. Dat waren Gele kamille en Rode spoorbloem (beide duidelijk verwilderd uit tuinen), Blaasvaren, Muurbloem en Stijve naaldvaren.

Als achteruitgaand staan Groot streepzaad en Knolboterbloem vermeld.

Vooraf

Ten oosten van Berlaar situeert zich in de vallei van de Gestelbeek een kleinschalig en gesloten landschap met een afwisseling van bosjes en soortenrijke hooilanden. De Kijfbossen (in IFBL c5-53-23) maken deel uit van een oud domein - een 'Ferrarisbos' - en zijn eigendom van de Vlaamse gemeenschap. Er komen enkele zeer waardevolle, kleine bossen voor (alluviaal Essen-lepenbos en alluviaal elzenbos met veel Zachte berk). De sporen van het historische hakhout op Hazelaar, Es en Zwarte els zijn prachtig bewaard, en in veel gevallen zijn de overstaanders nog oude Zomereik.

Helaas zijn veel percelen opgebouwd met exoten en streekvreemde soorten die de ondergroei volledig hebben gedood. De omringende hooilanden zijn ook deels in overheidshanden en zijn zeer soortenrijk en typisch. De natte alluviale kleigronden zijn op dit moment verhard door de aanhoudende droogte. In enkele greppels stroomt nog water, waarin een aantal verwachte soorten als Waterviolier, Haaksterrenkroos en Holpijp te zien zijn.

Deze winter stond hier alles blank, en pas weken later konden we de tocht voorbereiden. Soorten als Ruwe smele, Vogelmelk en Bleeksporig bosviooltje konden toen nog gewoon worden waargenomen. Grote brandnetel en Gewone braam domineren en hebben nu heel wat soorten verborgen gehouden. Tijdens de excursie worden ook lichenen (Henri Stappaerts) en mossen (Leo Andriessen en Cecile Nagels) genoteerd.

Nico Wismantel was streper van dienst, nota's en verslag zijn van Erik Molenaar. De overige waarnemers zijn Frans Wouters, Mathias Verduyck en Stefan Van Ballaer.

Bespreking

Kijfbossen

Langs een veldweg waar zowat alle grassen bloeien, bereiken we een oude houtkant met veel iep, Gewoon sterrenmos, Grote muur, IJle zegge, Wijfjesvaren en Gewone salomonszegel. Naast Esp treffen we er ook veel Grauwe abeel. Rond een hoeve in verbouwing is alles door herbiciden getroffen. We volgen een coniferenplantage naast een hooiland met heel wat slaapplaatsen van Ree. Alleen in de rand vinden we nog wat wilde soorten, zoals Valse salie en Adelaarsvaren. Hierachter ligt een Zomereikenplantage met Moereseik er tussen. Op de bospaden staat veel Geel nagelkruid, Speenkruid, Zwart tandzaad, Waterpeper en Gewone brunel. Het bos is begreppeld en het westelijk deel dat met populier is beplant heeft een zeer nitrofiele kruidlaag met dominantie van Grote brandnetel, Echte valeriaan, Speenkruid en Bosanemoon. Hierin vinden we o.a. nog Elzenzegge, Moeraswalstro, Moerasandoorn, Drienerfmuur en massa's Penningkruid en Aalbes. Enkele pollen Voszegge doen ons naar de flora's grijpen. In de natte ruigte getuigen Gewone engelwortel, Haagwinde, Hop, Gewone smeerwortel en Bitterzoet van de winterse hoge waterstand.

Als we het bos uitgaan, staat een oude Mispel bijna in bloei. We volgen een vorig jaar geschoonde greppel waar in de uitworp een zee van Tweerijige zegge staat te bloeien. Weidebeekjuffer (man en vrouw) scheren voorbij. Naast gebruikelijke oeversoorten kunnen we opnieuw heel wat Voszegge opmerken, maar ook Waterpostelein, Gele waterkers, Waterviolier en Haaksterrenkroos. Op een karrenspoor in het grasland ontdekken we nog bloeiende Muizenstaart, in gezelschap van o.a. Moerasdroogbloem en Rode schijnspurrie.

We nemen een kijkje in het aangrenzende hok (c5-53-14), waar in een ruderaal bos een vrij oude Veldiep staat. Hier worden nog enkele lichenen en mossen genoteerd, waaronder Uiterwaardmos in een wilgenbroek en kapselende Gekroesde Haarmuts. Op weg naar het middageten noteren we verder in de begreppelde, natte graslanden, waar een zee van bloeiende Tweerijige zegge en Kruipende boterbloem wordt opgeluisterd met vlekken Scherpe zegge, Moeraszegge, Egelboterbloem, Melkeppe en Biezenknoppen. Op drogere steilrandjes van greppels staat o.a. een flinke pluk Tormentil, Gewone veldbies, Schermhavikskruid, Veelbloemige veldbies en Brem. Na een korte pauze gaan we verder en op een stortje vinden we enkele culinaire adventieven, zoals *Solanum tuberosus* en *Cucumis sativus*. Dan nemen we een centraal gelegen bos onder de loep. Het is een begreppeld Elzenbroek met veel kwel. In de grotendeels droge depressies kunnen we makkelijk door de vegetatie heen gaan. Het oude hakhout is bijzonder rijk aan Zompzegge en Elzenzegge. Verspreid vinden we nog Dotterbloem, Moerasmuur, Watertorkruid, Melkeppe en een zeldzame Pinksterbloem, de *subsp. paludosa* met gesteelde deelblaadjes. Het bos staat vol met kiemplanten van Klimop en Drienerfmuur. Ook de Gewone es draagt hier veel epifyten, waaronder Gladde haarmuts, Gewoon Schijfsmos en Helmroestmos.

Ten slotte verlaten we het koele bos om langs een weilandencomplex naar een klein Essen-lepenbos te gaan, waarvan de noordrand nog net in het hok ligt. We vinden nog Bosgierstgras en Zwarte bes. In een nabijgelegen herberg kunnen we in de schaduw wel enkele glazen bier verdragen tijdens het overlopen van de vondsten.

Slot

In de Rodelijst van 2005 vinden we een waarneming van vandaag terug als *bedreigd*. Dat is Voszegge, dat aan komkleigebied is gebonden. Bij het toekomstig beheer van het gebied moet zeker ruimte gemaakt worden voor het behoud van deze kritische maaigevoelige soort. Ook beweiding wordt slecht verdragen. Vooral in slootranden en het hakhout is ze veilig, tenminste als de jaarlijkse inundaties van de beekvallei niet worden verhinderd. Als *achteruitgaand* staan Muizenoor en Tormentil vermeld. Ook de steilranden van de hoger gelegen gebieden moeten gevrijwaard worden van uitworp van bagger.

Vooraf

Het natuurgebied Aronst Hoek ligt in een overstromingsdal langs de samenvloeiing van de Gete en Melsterbeek te Geetsbet en Rummen. Het is een snelgroeiend natuurgebied in een weinig aangetast landbouwgebied, waarin veel populierplantages weer werden omgezet in graslanden. We bezoeken eerst Schatsweide (e6-13-34) en later Leekbroek (e6-13-13). De conservator Marc Op de Weerdt vergezelt ons de hele dag.

Vandaag bestaat het gezelschap verder uit Steven Keteleer, Emiel Wagemans, Mieke Bens, Wim Strecker, Roger Dierickx, Pieter Hendrickx (det. achteraf), Iwan Lewylle, Erik Molenaar (nota's en verslag) en Nico Wysmantel (streeplijsten en det. achteraf).

Bespreking

Dorpscentrum

Op de oude muren rond de kerk en de begraafplaats worden niet veel bijzonderheden aangetroffen. We noteren Muurvaren en Muurpeper.

Schatsweide

Deze zeer natte graslanden bevinden zich in een uitgestrekte kleikom en worden laat en extensief beweid. Ze zijn begreppeld en omgeven door kleine dijkes met houtkanten en knotwilgen. Het is omgeven door kleine bossen, landelijke wegen en sloten.

Wegkanten

In de wegbermen en slootkanten treffen we o.a. Margriet, Vierzaad wikke, Rietzwenkgras, Gewone bermzegge, Smalle wikke, en een hele reeks vrij gewone hooilandsoorten. Bij het vertrek wordt nog wat bloeiend Groot streepzaad opgemerkt.

Weiland

Het perceel is vooral Grasland op natte zeer voedselrijke bodem, waarin Pijptorkruid in de lagere delen onopvallend maar massaal aanwezig is, vergezeld van Rietgras en Holpijp.

Veel vinden we vooral op de greppelranden terug, onder meer Gewone waterbies, Blaaszegge en Scherpe zegge. Soorten van hooilanden zoals Echte koekoeksbloem, Kale jonker en Beemdlangbloem zijn ook aanwezig in de mozaïekachtige patronen die het begrazen doet ontstaan. Veel elementen van storingsmilieus - zoals gebruikelijk in een gebied met langdurige inundaties - staan al in bloei, zoals

Rietzwenkgras, Penningkruid, Geknikte vossenstaart, Witte klaver, Zomprus, Zompvergeet-mij-nietje en Valse voszegge. Aspectbepalend zijn Kruipende boterbloem, Ruw beemdgras en Tweerijige zegge. Niet bloeiend, maar abundant aanwezig waren ook Zilverschoon en Aardbeiklaver. Voszegge is na lang speuren toch gevonden! De determinatie van Trosdravik is een moeilijke affaire: vermoedelijk gaat het slechts om een variëteit van Zachte dravik met kale aartjes. Het materiaal wordt naar Meise gestuurd.

Tredplaatsen

Op enkele plaatsen tegen de dijkjes aan pioniert Muizenstaart in gezelschap van Engels raagrass, Fiorinegras, Brede weegbree, Herik, Grote ereprijs, Varkensgras, Blaartrekkende boterbloem en Rode waterereprijs.

Greppels

Uit omliggend gebied komt via greppels sterk vervuild water in het gebied binnen. De afwateringen zijn flink verveend en worden enkel begraasd in drogere perioden. We vinden er vooral Liesgras, vergezeld van Mannagrass, Schildereprijs, Grote egelskop, overvloedig Holpijp, Pijptorkruid, Gewone waterbies en Tweerijige zegge. Op droogvallende plaatsen kunnen we Gewoon sterrenkroos al herkennen aan de vruchtjes. Voorts is er heel wat Grote waterweegbree, Moeraskers en zeldzamer Akkerkers en Watertorkruid. Er zijn zeer veel jonge sprinkhanen aanwezig. Op de kanten treffen we frekwent Valse voszegge, Blaaszegge en Scherpe zegge aan, maar ook Gewone bermzegge. Op één plek staat er nog een vegetatieve Zwanenbloem. Hierrond kan men bij wijze van proef een deel van de greppel schonen en leren hoe de zaadbank reageert. In de toekomst kan het natuurlijk niet dat rioolwater ongezuiverd in de rivieren wordt gesast. De stank van geparfumeerde wasverzachters was boven het vuil uit te ruiken.

Houtkanten en ruigten

In de oude houtkanten is duidelijk Tweestijlige meidoorn aanwezig, vergezeld van heerlijk geurende Hondstroos, Eenstijlige meidoorn, meerdere Wilgen, Gewone vlier en een ruigte waarin vooral Dolle kervel opvalt. Ook op de oeverwal van de Gete treffen we nog bijkomende soorten aan, zoals Heermoes, Kweek, Gewone ereprijs. Rond de Schatsweide is geen Iep of Es te bespeuren, maar ze komen wel voor in het hok.

De zang van Bosrietzanger, Wulp en Koekoek vergezelt ons de hele voormiddag.

Leekbroek

Dit blok is geconcentreerd rond een vijver waarin door opstuwing van greppels de komgronden permanent water houden. Er is een venig hooiland in brongebied op de westzijde. De vijver bestaat uit twee delen, gescheiden door een klein dijkje dat op enkele plaatsen water van de bronzijde laat afvloeien in een meer eutroof deel. Onder de watervogels heerst een hevige concurrentie, gedomineerd door Canadese gans en een stel Casarca die het de broedende reigerkolonie behoorlijk lastig maken. We zien een zeer ontoegankelijk moerasbos dat we doorkruisen en om te

eindigen verkennen we een Eikenbosje. De omgeving van Leekbroek (=laag broek) wordt constant bezwaard met een vuilvracht in oppervlaktewater dat wel omheen de natuurpercelen wordt geleid, maar op tal van plaatsen doorsijpelt en uiteraard 's winters de komgronden vult. De riolering moet bovenaan, naast de grote weg blijven. Voorlopig is dat toekomstmuziek in Geetbets.

Dreef en houtkanten

In een mooie Essendreef vinden we naast de essenzaailingen o.a. Wollige sneeuwbal, Gewone vlier, Zomereik, Amerikaanse eik en enkele exx. Zoete kers en nitrofiële ruigte.

De leigracht die de vallei in loopt stinkt naar geparfumeerde wasverzachters.

Begraasd weiland

Een weiland met vrij banale flora en een overvloed aan koeievlaaien vertoont nog hier en daar wat Pinsterbloem, Grote vossenstaart en Veldzuring in een dominantie van Ruw beemdgras en Kruipe boterbloem. Het perceel gaat over in een onbetreden grasland.

Hooiland

Zo bereiken we het deel dat is omgezet in hooiland. Op de helling bevindt zich een kwelzone met bronnetjes die enigszins kalkhoudend water door het veen persen. De Brede orchis staat er in bloei, begeleid door Veldrus, Gewone en Scherpe zegge, Beemdlangbloem, Pijptorkruid, Zompvergeet-me-nietje en Moerasrolklaver. Verder zien we nog Moeraswalstro, Lidrus en Holpijp, Reukgras en Riet. In de greppel bloeit o.a. Blauwe waterereprijs. Er zijn twee types van bloemen in de populatie Brede orchis. De bleke vormen hebben de breedste bloemen; de donkere vormen hebben een eerder toegeklapte onderlip. Het is er bijzonder rijk aan amfibieën en insecten.

In dit soort waardevolle percelen kunnen de ruigste delen best worden geplagd. Wie weet wat zal de zaadbank vrijgeven?

Moerasbos

Rond de vijver heeft zich een dicht epifytenrijk Wilgenbroek ontwikkeld, waarin Sneeuwbes ondanks de zware schaduw weet uit te breiden. Er staat ook Lambertsnoot (met grote ronde hazelaarbladeren, waarvan de meeste bladeren gewoon groen zijn) maar enkel Hazelaar schijnt zich te verspreiden.

Rhododendron, Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik en Moereseik (enkele exx) konden zich uit zaaien. In de natte ruigte, vol Geoord helmkruid, hebben de ganzen een pad uitgesleten dat wij gebruiken om rond te gaan. Na enig overleg besluiten we dat naast Amerikaanse vogelkers ook Vogelkers aanwezig is. Op enkele plaatsen zijn afleggers de oevers gaan bezetten. Bij natuurbeheer moet dus worden opgepast. Dauwbraam, Hondсроos en Meidoorn domineren het hogere deel van de dijkjes.

Vijver

Hoewel het water veel amfibieën (o.a. Meerkikker) herbergt, is het aandeel planten maar mager: dominantie van Dwergkroos en her en der aquatische vormen van Veenwortel. In de naakte oeverzone vinden we gewone verlandingsvegetatie, met o.a. massaal Grauwe wilg, Watermunt en op open modderige plekken Gevleugeld sterrenkroos en Blaartrekkende boterbloem. De rietkragen zijn niet bijzonder breed. De reigerkolonie huist in de dode bomen op het water, onbereikbaar voor Steenmarter en Vos.

Oud eikenbos

Ten slotte kijken we rond in dit hoger gelegen bosperceel, waar o.a. Vogelkers opnieuw flinke stukken heeft gekoloniseerd door opslag en afleggers. Naast Zomereik en Hazelaar, Eenstijlige meidoorn en Spaanse aak, vinden we in de struiklaag o.a. Gelderse roos, Es, Zoete kers, Lijsterbes, Aalbes, Hop en Gewone esdoorn. In de kruidlaag veel Robertskruid, Geel nagelkruid, Wijfjesvaren, Brede stekelvaren, Drienerfmuur, Bosandoorn, Schaduwgras, Moerasmuur, Mannetjesvaren, Klimop, Boswilg, Knopig helmkruid, Brede wespenorchis en Wilde kamperfoelie.

Slot

In beide hokken treffen we zgn. Rodelijstsoorten aan. Groot streepzaad - eenzaam in een wegberm - is achteruitgaand en Voszegge, een soort die tussen de overvloed aan Valse voszegge nauwelijks opvalt, is zeldzaam. Dat geldt ook voor Wollige sneeuwbal, waarvan we 1 exemplaar aantreffen is een verruigde dreef. Brede orchis staat niet op de Rodelijst maar is als doelsoort vermeld: Internationaal belang, zeldzaam. De hokken zijn wel niet volledig doorzocht maar de natuurpercelen en hun omgeving zijn nog eens gedocumenteerd.

Hopelijk komt het rioleringsprobleem tot een oplossing in de streek. De Gete vertoonde geen enkele waterplant, en dat is toch bijzonder uitzonderlijk!

Plagplaatsen tussen Moerbeke en Eksaarde, 26 mei 2007

Erik Molenaar

Vooraf

In Dumortiera 91 verscheen ondermeer het artikel over de historische vondsten van *Viola persicifolia* (Vals melkvioltje) in het Waasland.

Daarom willen we eens doelgericht naar deze violtjes op plagplaatsen zoeken of er tenminste de huidige vegetatie nauwgezet documenteren. Tevens kunnen we enkele zaken controleren die vorig jaar tijdens de inventaris discutabel waren. Op de volgende locaties zijn recent plag- of afgravingswerken gebeurd: Daknamse Meersen te Daknam, Turfmeersen te Moerbeke-Waas, De Linie en De Fondatie te Eksaarde.

Alle zijn gelegen in de zelfde regio, waar een enigszins basische kwel door het veen dringt. Volgende onderzoekers zijn op het appel: Tom Neels, André Van Peteghem, Arne Verstraeten, Erik Molenaar, Miel Waegemans, Wim Strecker en Lou Roelandt. Er worden nog bijkomende percelen onderzocht, maar die staan los van de plagplaatsen.

Bespreking

De Daknamse meersen te Daknam

Graasweide en Moeraszone

We bezoeken dit perceel, hoewel het niet tot de historische vindplaatsen behoort. In de rand van een watering werd enkele jaren geleden een dijkje plus een massa bagger naast deze trekgracht verwijderd en afgevoerd. Het resultaat is een zeer mooi ontwikkelde moeraszone, die bovendien door vee wordt begraasd. Hoewel de vegetatie erg ruig lijkt kan Geelgroene zegge zich hier handhaven, maar een Vals melkviooltje hebben we niet kunnen ontdekken. Wel heeft Moesdistel zich hier gevestigd, en kunnen we de vermeende Gewone zegge niet vinden. De onbekende rozetten van vorig onderzoek kunnen als Akkermelkdistel worden genoteerd.

De Turfmeersen te Moerbeke-Waas

Moerenloop en afgegraven oeverzone

We onderzoeken de droogvallende oevers van de opengemaakte Moerenloop aandachtig. Ook worden de watervegetaties opgenomen. Ons vorige bezoek dateert van 23 april 2005. Er kan dus al vergeleken worden. De randen zijn grotendeels ingenomen door Rode waterereprijs. Vooral de waterpartij toont verschillen. Een nieuwkomer is Watergentiaan, en hoewel het mogelijk opnieuw verschenen is uit een oude zaadbank (zaad kiemkrachtig tussen één en vijf jaar) bestaat ook de mogelijkheid van een garden escape. Slanke waterweegbree is wat toegenomen, maar nog steeds zeldzaam aanwezig. De onbekende Egelskop heeft zich ook uitgebreid is duidelijk Grote egelskop, Stijve waterranonkel staat in bloei en is frekwent aanwezig, Lidsteng is okkasioneel aanwezig. Er is een explosieve ontwikkeling van Kranswieren, waartussen we nu kleine vlekken met Tenger fonteinkruid aantreffen. Glanzig en Drijvend fonteinkruid zijn niet meer gezien, maar er is nu wel een weinig Gekroesd fonteinkruid. Het Vals melkviooltje ontbreekt, maar we constateren een zeer snelle kolonisatie van de jonge waterpartij, veelal uit de niet afgegraven depressie ernaast, maar ook uit het onbekende.

De Linie te Eksaarde

Oude turfput ten noordwesten van de kruiskapel

Onze aandacht gaat vooral naar de opengemaakte turfput, waar in de oeverzone een dichte kraag Oeverzegge is gevestigd. Daar de plas is afgeschermd van het vee is er niet veel kans op open plekken en trapgaten. De vegetatie is gesloten. Zowel in de rand als in het diepere water treffen we Ongelijkbladig fonteinkruid aan. De eerste

plant bezit geen drijvende bladeren, wat het wel erg op gekroesd fontein doet lijken. Als we een exemplaar met de twee type blaadjes vinden is de determinatie overduidelijk. Ook ontmoeten we een fijne schermbloemige die wel wat van Karwijselie weg heeft, wellicht een jonge, atypische vorm van Watertorkruid. Na lang speuren keren we 'zonder Viooltjes' langs het weiland terug, waar het Muskuskaasjeskruid in knop staat.

De Fondatie van Boudelo te Eksaarde

Voormalige visvijver op schraal zandig perceel

Hier inventariseren we de oeverzone van een grote uitgegraven plas, waarin vorige jaren enkele bijzondere pioniers zijn gevonden. Bij de afschuiningen van de oevers moest men deze populaties ontzien. Enkele bijzonderheden zijn Teer guichelheil in bloei, Waterpunge in bloei, Veelbloemige veldbies, Slanke waterweegbree en Stijve zegge. Elementen van schrale natte graslanden zijn verder Biezenknoppen, Geelgroene en Blauwe zegge. In het water vinden we naast een massa kranswieren Aarvederkruid.

Slot

De meest logische omgeving voor *Viola persicifolia* is de Fondatie, want er zijn nog enkele potentiële begeleiders van het Vals melkviooltje aanwezig, zoals Biezenknoppen, Geelgroene en Blauwe zegge. Bovendien staat er ook na de werken nog wat Teer guichelheil. In de onderzochte omgeving staan Hennegras, Gewoon reukgras, Blaaszegge, Moeraswalstro, Gewone waternavel, Vleeskleurige orchis, Veelbloemige veldbies, Grote wederik, Egelboterbloem, Schildereprijs en Veldrus... allemaal elementen van 'Grasland op natte voedselarme zwak zure bodem' waarin we het Vals melkviooltje zouden kunnen aantreffen. Alleen de abiotische voorwaarden kunnen bij het huidige landbouw- en waterregime niet gehaald worden. Nochtans is via -of ondanks- de polderpompen de mogelijkheid niet uitgesloten dat het oude natuurlijke hydrologische systeem de oude blauwgraslanden - en *Viola persicifolia* - een nieuwe kans geeft.

Het Tiens Broek en omgeving, 2 juni 2007

Erik Molenaar

Vooraf

Vandaag bezoeken we het Tiens Broek, aan de rand van de decantatiebekkens van de Tiense suikerraffinaderij, in het IFBL-hok e6-38-44. In de namiddag maken we nog een bijkomende lijst van een heringericht deel op het voormalig gipsstort Citrique, dit in het IFBL-hok e6-38-43. Natuurpunt heeft een beheersovereenkomst

getekend. Het gezelschap bestaat uit Esther Buysmans, Steven Keteleer, Jules Robijns, Robin Guelinckx en dochtertje Liva, conservator Erwin Hoebrechts, Michael Vandeput, Kurt Boux, Nico Wysmantel (streeplijst), Erik Molenaar (nota's en verslag) en de co-conservator Peter Collaerts.

Bespreking

De vallei strekt zich uit richting Ramshovense beek en ligt tegen de bedijkte bekkens aan. Na een dijkbreuk die de smurrie in de vallei deed belanden, werd de bovenste laag weer afgegraven, zodat een nieuwe uitgangssituatie ontstond. Het grasland bestaat thans uit ruige vegetaties die tijdens de nabegrazing deels worden kort gehouden. Het voorgenomen afhoeien is al enkele malen niet kunnen doorgaan. De greppels tussen de percelen zijn sterk verruigd, voornamelijk met de intensie er bepaalde vogels te laten broeden. De omgeving wordt druk bezocht door vogelliefhebbers, en ook wij kunnen van enkele ongewone soorten genieten, zoals de Graszanger die met zijn eenvoudig lied een wijfje tracht te lokken. Geluiden van o.a. Meerkikker, Rietgors, Koekoek en Sprinkhaanzanger vergezellen ons de hele tijd. De toegangsweg, op gewestplan Parkzone, is in gebruik voor stort van grondwerken, iets waar we als florist natuurlijk in geïnteresseerd zijn, maar dan niet op deze wijze !!! Het levert een bont allegaartje adventieven, pioniers en struweelsoorten op.

Hooiland met nabegrazing

Hoewel de percelen allemaal een beetje in samenstelling lijken te verschillen, is het niet nodig om aparte perceellijsten te maken. Globaal is er dominantie van Grote vossenstaart, Gestreepte witbol en Glanshaver. In het meest ruige deel treedt Akkerdistel sterk op de voorgrond. Verder valt de abundante aanwezigheid van Platte rus, Zeegroene zegge en Aardbeiklaver op, hoewel de laatste nog niet bloeit. Op de grens met het IFBL-hok e6-38-43, de meest zuidelijke percelen met enige kweldruk, komt o.a. Bosbies naar voor, in gezelschap van Riet. In de randen en de toegangen naar de percelen treffen we pioniers aan, zoals Slipbladige ooievaarsbek, Gekroesde melkdistel, Grote ereprijs, Ringelwikke, Engels raaigras en Schijfkamille. Getuigenis van wisselende waterstanden en inundaties zijn ondermeer Fioringras, Zeegroene rus, Ruw beemdgras, Geknikte vossenstaart, Valse voszegge en Ruige zegge. In deze delen valt ook heel wat Zilverschoon, Vijfvingerkruid, Heelblaadjes, Kluwenzuring en Kruijpende boterbloem op. Elementen van vochtig grasland zijn ondermeer Pinksterbloem, Kamgras, Beemdlanbloem en Kleine ratelaar, waarvan we een kleine populatie bloeiend aantreffen. In de laagste delen verschijnen soorten van natte graslanden, met Kruijpend zenegroen, Echte koekoeksbloem, Tweerijige zegge, Gevleugeld hertshooi en Moerasrolklaver. Sinds vorig jaar is ook een exemplaar Brede orchis aanwezig: het is uitgebloeid, maar heeft nog een overtuigend aspect, met de typische smalle bladeren en halfronde zwarte vlekjes.

Door de herstellingswerken is de bodem mogelijk sterk verstoord, want we vinden hier ook enkele soorten van heischrale graslanden en venen, o.a. enkele plekje Zwarte zegge en Biezenknoppen. Door het uitgesteld hooien komen zoomsoorten op de voorgrond, zoals IJle dravik, Gewone bermzegge, Akkervergeet-mij-nietje en Grote brandnetel.

Poelen in het hooiland

In enkele kleine depressies heeft zich een sterke verlanding voorgedaan met Riet, Lisdodde en Grote egelskop. Er komt haast geen licht meer in het water, maar we vinden er nog enkele bijkomende soorten zoals, Grote waterweegbree, Klein kroos, Gewoon kransblad (*Chara vulgaris* = *C. foetida*), Gewone waterbies, Mannagras, Grote kattenstaart, Moerasvergeet-mij-nietje, Geoord helmkruid en een Sterrenkroos. Enkele vierkante meters riet in zo'n poel is al voldoende om Kleine karekiet tevreden te stellen. Toch is het wel hoog tijd dat de poelen terug worden open gemaakt: er staat nog riet genoeg in de greppels.

Toegangsweg

Al jaren wordt hier grond gestockeerd en weer weggevoerd; er staan plassen en de weg loopt langs het hoge dijklichaam van de bezinkingsbekkens. We doen een greep uit de voorraad vondsten. 1 bloeiende plant Fraaie vrouwenmantel, wel wat Stinkende ballote, hier en daar wat bloeiende Prikneus, geurige Witte honingklaver, Citroengele honingklaver, een massa fraaibloeiende Slaapbol, Dubbelkelk, erg veel Echt bitterkruid, een beetje Plat beemdgras, regelmatig Donderkruid, een vlekje bloeiende Muurleeuwenbek, Liggende klaver, Kleine leeuwentand en metershoge Zwarte mosterd, ... Maar natuurlijk zijn er de specialiteiten van de streek, als voorsmaakje van de namiddagexcursie: Gele wikke staat in bloei.

Voormalig stortbekken Citrique

Voor de productie van Citroenzuur bleef een gigantische residue aan gips achter in de streek. Saneren kan je het niet noemen, maar het verdachte mineraal werd met folie afgedekt en hierover werd twee meter 'grond' gelegd, waarmee de illegale hopen grond in de parkzone wellicht een steuntje in de rug kregen. Op deze kunstmatige heuvel zijn groepjes struiken en rozen aangeplant die we niet in de lijst hebben opgenomen als wilde flora. Het zuidelijk deel van de toegangsweg naar het broek is opgenomen in deze lijst. Op de hellingen hebben zich facies van Vijfvingerkruid, en jonge graslanden en zomen gevestigd. Hierin zijn een aantal speciale soorten verschenen en uitgeselecteerd door een populatie Wild konijn dat hier nog vrij hoge dichtheden haalt. Door de begrazing lijkt het vrij schraal, maar de soorten van schraalland zijn niet echt aanwezig. Centraal ontwikkelt zich een droog grasland met knuffelsoorten: een grote massa Graslathyrus en flinke vlekken Margriet. Het insectenleven is er alleszins boeiend, want alle gefotografeerde plantensoorten zitten vol met dierlijk leven. We zien ook nog en fraaie schimmel (*Puccinia poarum*) op Klein hoefblad, die zijn levenscyclus wisselt met Beemdgrassen. Ruw vergeet-mij-nietje onderstreept nogmaals de zwak basische grond. Struweelsoorten zijn hier ondermeer Echt duizendguldenkruid, Donderkruid, Wilde marjolein, Heggenrank, Rode kornoelje en Dauwbraam. Enkele mooie voorbeelden van de droge ruigte zijn daar Pijlkruidkers, Kruldistel, Gevlekte scheerling, Mottenkruid, Brede en Ruige lathyrus en Bermooievaarsbek. Nog een thermofiele nieuwkomer is Tuingoudsbloem, zelfzaaiend en wachtend op de verderzetting van de 'global heating'.

Watervegetaties in de bezinkingsputten

We maken nog een ommetje langs de bezinkingsputten, waar planten van voedselrijke, natte grond floreren. We noteren hier ondermeer Gewoon sterrenkroos, Watermuur, Blaartrekkende boterbloem, Moeraskers en Moeraszuring. De waterplanten zoals Schedefonteinkruid zijn duidelijk, maar wegens de steile oevers niet bereikbaar.

Slot

Bij het overlopen van de soorten komen we er een aantal speciale tegen. Soorten van oud bos: in het pas opgehoogde deel zien we al *Scrophularia nodosa* en Rode kornoelje. Op de Rodelijst staat Beemdkamgras als achteruitgaand en Kleine ratelaar is kwetsbaar. Brede orchis is momenteel niet bedreigd, zoals dat ook gold voor het Leekbroek in Geetbets.

Nieuwsbrief ZWAMMEN

7e jaargang, nr. 2
april 2007

natuurpunt
Studie

Paddenstoelenwerkgroep Natuurpunt

Momenteel zijn er in Vlaanderen 15 paddestoelenwerkgroepen van Natuurpunt actief.

Zij organiseren talloze excursies waarbij aandacht besteed wordt aan educatie en inventarisatie van gebieden. Deze waarnemingen worden systematisch ingevoerd op kwartierhokniveau (1 km x 1 km). Deze verspreidingsgegevens kunnen gebruikt worden om een beter inzicht te krijgen in de diversiteit, verspreiding en achteruitgang van paddenstoelen in Vlaanderen.

In Vlaams-Brabant werd in 2001 een atlasproject opgestart met ondersteuning van de provincie. Momenteel, wordt naar 60 gemakkelijk herkenbare soorten die op houtsnippers, in graslanden, tussen mossen en in bossen voorkomen. Het project wil iedereen aansporen om in eigen tuin en streek naar paddenstoelen te kijken en de gegevens door te sturen naar Natuurpunt studie. Meer info over het project vind je op de website. Een handige brochure voor herkennen van de 60 soorten is verkrijgbaar in de Natuurpunt winkel voor de symbolische prijs van 3 euro.

Coördinatie project Natuurpunt Studie

Roosmarijn Steeman
Michiel Coxiestraat
2800 Mechelen
015/29 72 22
Roosmarijn.steeman@natuurpunt.be

Cursussen Natuurpunt Educatie

Tineke Thijs
014/47 29 55
Tineke.Thijs@natuurpunt.be

Vlaamse paddenstoelenwerkgroep Natuurpunt

Hans Vermeulen en Wim Veraghtert
014/47 29 53
Hans.Vermeulen@natuurpunt.be
Wim.Veraghtert@natuurpunt.be

Jaarverslagen

De jaarverslagen van het paddenstoelenproject Vlaams-Brabant zijn raadpleegbaar in pdf-formaat op www.natuurpunt.be > fauna en flora > paddenstoelen.

Hier vind je de verslagen van 2002-2005. Het verslag van 2006 zal in augustus klaar zijn. Wie dit verslag op papier wil kan dit bestellen bij roosmarijn.steeman@natuurpunt.be.

In het jaarrapport van natuur.studie lees je hoe de zoektocht naar wasplaten in Vlaams-Brabant een ware hype werd in 2006. Veel mensen gingen actief op zoek naar graslandpaddenstoelen in eigen streek en tuin wat heel wat nieuwe vindplaatsen opleverde.

Nieuwe vondsten 2006

Het voor- en najaar van 2006 brachten weer interessante vondsten met zich mee.

De regionale mailinglijsten van Vlaams-Brabant (West-Brabant, Velpe-mene, Hageland, Dijleland & Mechels rivierengebied) werden in het begin voornamelijk gebruikt om vogelwaarnemingen te posten. Sinds 2006 is daar verandering in gekomen en kan je er ook paddenstoelwaarnemingen op kwijt. Het voordeel is dat je via deze weg vragen kan stellen en mekaar kan aansporen om naar bepaalde soorten te gaan zoeken.

Voorjaar

Toen de Rode kelkzwammen op hun gekende plaatsen weer tevoorschijn kwamen, ging ik met Jorg Lambrechts op zoek naar nieuwe vindplaatsen van **Rode kelkzwammen**.

De spoorwegbermen van Kumtich leken geschikt en we hadden inderdaad prijs. Microscopisch nazicht kon de Krulhaarkelkzwam uitsluiten, want deze heeft duidelijk afgeplatte sporen en krullende haren op de buitenzijde van de kelk. De Rode kelkzwammen groeiden hier op kleine takje van vermoedelijk Es. Door Esther Buysmans werden in dezelfde periode Rode kelkzwammen in Willebringenbos ontdekt. De afstand tussen Meldertbos en Willebringenbos is in vogelvlucht iets meer dan twee kilometer. De spoorwegberm van Kumtich en Willebringenbos liggen zelfs nog iets dichterbij elkaar. Voor de kleine en lichte sporen van de Rode kelkzwam is dat een zeer kleine afstand, die zeer gemakkelijk te overbruggen valt. Het is gewoon een kwestie van een geschikt biotoop te vinden. We mogen dus verwachten dat de Rode kelkzwam nog zal opduiken in kleine bosrestanten in de ruime omgeving van Meldert.

In april is de zoektocht naar Morieljes begonnen. Morieljes zijn voorjaarssoorten. De **Gewone morielje (*Morchella esculenta*)** geeft voorkeur aan een kalkrijke bodem. Deze morielje leeft saprotroof op wortels van bomen (iepen, essen of beuken) en struiken. De Gewone morielje is sterk achteruitgegaan en staat momenteel op de Rode Lijst van Nederland als bedreigd (Arnolds & Kuyper, 2004). Sinds 1990 waren

er nog maar 9 vindplaatsen van Gewone morielje gekend. In 2006 werden er 6 nieuwe vindplaatsen genoteerd, in holle wegen en parken.

De **Kapjesmorielje (*Morchella semilibera*)** is een voorjaarssoort die een plaats verkiest op omgewerkte voedselrijke bodem, onder loofbomen. Met wat geluk vind je hem dus ook in je tuin, alhoewel hij niet zo algemeen is en zelfs achteruitgaat en vermeld staat als “kwetsbaar” op de Nederlandse Rode Lijst. Deze soort was slechts van 7 plaatsen in de provincie gekend (sinds 1990), maar in 2006 werden er 3 nieuwe locaties gevonden.

De **Kegelmorielje (*Morchella elata*)** verkiest ook stikstofrijke plaatsen in parken en tuinen. Deze kleine morielje, die zelfs al in een bloempot werd gevonden (Oost-Vlaanderen), kent slechts 7 vindplaatsen in Vlaams-Brabant, maar we kregen in 2006 helaas geen nieuwe meldingen.

Schrale graslanden

In september vond Frank Delbeque, natuurwachter van het Walenbos, in de Alsbergweide (waar reeds 5 soorten wasplaten werden waargenomen) een grote, oranje-rode, vezelige wasplaat. Het leek er sterk op dat dit om de Vezelige wasplaat (*Hygrocybe intermedia*) zou gaan. Deze ernstig bedreigde soort werd nog niet waargenomen in Vlaams-Brabant en is slechts van enkele plaatsen in Limburg gekend. Bezoek van de kenners uit Limburg bracht raad. Luc Lenaerts deed de determinatie en kwam uit bij ***Hygrocybe cystidiata***. Dit is een soort die een paar jaar geleden door Arnolds werd beschreven. De soort wordt onderscheiden van *Hygrocybe citrinovirens* op basis van de kleur (meer oranje-rood dan geel). *Hygrocybe cystidiata* kent slechts enkele vondsten in Nederland, maar wellicht wordt de soort op vele plaatsen miskend. Op de wasplatenweiden in Moelingen werd deze soort in dezelfde periode gevonden. Luc Lenaerts liet beide vondsten controleren door Arnolds zelf en zijn determinaties werden bevestigd.

De zoektochten in schrale graslanden en wegbermen leverden nog veel fraaie vondsten op. **Kabouterwasplaat (*Hygrocybe insipida*)** en **Geelvoetwasplaat (*Hygrocybe flavipes*)** hebben nu twee en respectievelijk drie vindplaatsen in plaats van één. Kabouterwasplaat is erg klein en kenmerkend voor kortgrazige, droge tot iets nattere graslanden. De Kabouterwasplaat werd waargenomen in een schrale wegberm waar ook Vuurzwammetje, Sneeuwzwammetje, Papegaaizwammetje, Zwartwordende wasplaat en Kleverige aardtong in voorkwamen. De Geelvoetwasplaat is “met uitsterven bedreigd” vanwege kwetsbaarheid en zeldzaamheid van biotoop: oude graslanden op droge, kalkrijke, lemige bodem. Geelvoetwasplaat werd waargenomen in twee oude, uitgestrekte hellinggraslanden die extensief begraaasd worden: in Hoeilaart door lichtbruine franse koeien (Blonde d’Aquitaine) en in Dworp door paarden. De rijkdom aan soorten is bij beiden ook te wijten aan een gradiënt van zware leem naar zand op de toppen.

Beide hellinggraslanden zijn restanten van wat vroeger wijd verspreid voorkwam.

Een nieuw geslacht voor Vlaams-Brabant, werd in beide graslanden gevonden: “Dermoloma” of “Barsthoed”.

In Dworp werd de **Verkleurende barsthoed (*Dermoloma magicum*)** waargenomen, een soort die bij ouderdom zwart verkleurd. Deze barsthoed werd in 2002 door Arnolds beschreven en is slechts gekend van enkele plaatsen in Nederland en Groot-Brittannië. In 2003 werd *Dermoloma magicum* voor het eerst in Moelingen

(Limburg) gevonden en herkend. In Hoeilaart werd de **Grauwe barsthoed** (*Dermoloma cuneifolium*) waargenomen, een grijze zwam met een opvallende meelgeur, die microscopisch moet onderscheiden worden van de nog zeldzamere **Kleine barsthoed** (*Dermoloma pseudocuneifolium*).

Opvallend was ook het aantal vondsten van aardtongen. Bart Creemers stuurde een foto door naar de mailinglijst van de voortuin van zijn burea, die boordevol aardtongen stond. Dit is het bewijs dat zelfs een klein stukje onbemeste en onverstoorde gazon een grote diversiteit aan graslandpaddenstoelen kan bevatten. Aardtongen moeten microscopisch nagekeken worden, enkel de Ruige aardtong is herkenbaar aan de haren op de steel (met de loupe!). Ik kreeg een postpakketje met aardtongen uit de gazon toegestuurd en het bleek inderdaad om 2 soorten te gaan: **Fijngeschubde aardtong** (*Geoglossum fallax*) en **Ruige aardtong** (*Trichoglossum hirsutum*).

Een derde belangrijke groep in schrale graslanden zijn de knotszwammen. De **Rookknotszwam** (*Clavaria fumosa*) werd voor het eerst in Vlaams-Brabant waargenomen en meteen op 7 plaatsen verspreid in de provincie. In de Alsbergweide werd de eerste waarneming voor de provincie van **Verblekende knotszwam** (*Clavulinopsis luteoalba*) gedaan.

In de Koeheide werd nog een zeldzame indicator voor zeer oude graslanden waargenomen: de **Porfiersatijnzwam** (*Entoloma porphyrophaeum*), een grote satijnzwam die tot één van de weinige behoort die macroscopisch herkenbaar zijn. Nog een macroscopisch te herkennen satijnzwam, gevonden door Luc Vervoort in een schraal grasland in Rillaar, begin december, is de **Groensteelsatijnzwam** (*Entoloma incanum*). Deze soort is typerend voor onbemeste graslanden, op rivierklei of krijt. In 1987 werd de soort waargenomen in Torfbroek, maar verder zijn er geen waarnemingen van deze opvallende soort.

Parken en dreven

Eind augustus 2006 was ronduit prachtig! Het bleef maar regenen en de paddenstoelen schoten uit de grond. Het vroege voorjaar is de moment om dreven en parken te bekijken. Boleten en russula's verkiezen immers de natte nazomer om tevoorschijn te komen. De **Goudporieboleet** (*Boletus impolitus*) was slechts gekend van de plantentuin in Meise, het park van Tervuren en Meerdaalbos. In 2006 vond ik hem in september in 3 kasteeldreven in West-Brabant en eind oktober in Averbode.

Het is wel opletten om de Goudporieboleet niet te verwarren met de Jodoformboleet (*Boletus depilatus*). Beiden hebben dezelfde sterke jodoformgeur, maar de Jodoformboleet heeft een andere structuur van hoedhuid.

De **Witte russula** (*Russula delica s.s.*), met breed uiteenstaande stevige plaatjes, werd slechts in Walenbos en Tervuren waargenomen. De meeste vondsten van witte russula's behoren tot Smalplaatrussula (*Russula chloroides*), met smaller plaatjes en een duidelijke groene schijn op de lamellen. In het park van Dilbeek werd bij een oude Linde voor de 3^e keer in de provincie de echte Witte russula waargenomen.

De **Zonnerussula** (*Russula solaris*), in de categorie "Kwetsbaar" van de Rode lijst voor Vlaanderen (Walley & Verbeken, 1999), is gekend van de oudere bosgebieden

op zwaardere bodems in Vlaams-Brabant (8 uurhokken). Dit najaar werd hij ook op 3 plaatsen, in kasteelparken in West-Brabant waargenomen.

Mijn favoriete dreef, waarin ik reeds een nieuwe russula voor Vlaanderen vond, leverde dit jaar weer een zeldzame russula op. De **Wijnpurperen russula** (*Russula vinosopurpurea*), bedreigd volgens Walley & Verbeken (1999), is slechts gekend uit de plantentuin van Meise en Groenendaal (Hoeilaart). Deze dreef ligt op de grens tussen Vlaams-Brabant en Antwerpen en de mooie vondsten liggen in feite allemaal in de provincie Antwerpen. Gelukkig worden de uurhokken die op de provinciegrenzen liggen volledig opgenomen in het atlasproject.

In de eikendreef voor een kasteelpark in Asse werd een prachtig exemplaar van **Eikenweerschijnzwam** (*Inonotus dryadeus*) waargenomen. Deze parasiet was niet geliefd bij de eigenaar, maar is de derde vondst voor Vlaams-Brabant van deze bedreigde (Arnolds & Kuyper, 2004) soort.

Paddenstoelen@flits en nieuwsbrief paddenstoelenproject

Nu de digitale communicatie steeds meer terrein wint, gaan we ook met het paddenstoelenproject over naar de snelle communicatie met de paddenstoelen@flits waarin korte berichten over nieuwe publicaties, nieuwe vondsten en projecten worden toegelicht. Als je interesse hebt om deze flits te ontvangen en/of nieuws hebt dat je via deze weg wil verspreiden, stuur dan een mail naar paddenstoelen@natuurpunt.be

Nieuwe aanwinsten in de regio Leuven

De atlas van de Regio Leuven verscheen in 2006 en er worden 1556 soorten in beschreven, die tussen 1981 en 2004 werden waargenomen. Ondertussen zit men niet stil in de regio, want binnen enkele jaren zal een atlas van de provincie Vlaams-Brabant gepubliceerd worden. In 2005 werden 31 nieuwe soorten waargenomen en in 2006 kwamen daar nog eens 87 nieuwe vondsten bij. Dat maakt dat het aantal soorten in de regio Leuven momenteel op 1674 is gestrand. Bijna de helft van de nieuwe vondsten behoren tot de ascomyceten. Bernard de Clerq bracht 52 nieuwe soorten zakjeszwammen voor de regio op naam. Eén van de meest bijzondere vondsten is *Therrya fuckeli*, een soort die voorkomt op naaldhout en werd waargenomen in het Kloesebos in Aarschot.

De **Geaderde leemhoed** (*Agrocybe rivulosa*) is een immigrant uit het noorden en werd in 2003 voor het eerst opgemerkt in de provincie Antwerpen (de Haan, 2004). Deze nieuwe soort voor de mycologische wetenschap werd in Nederland ontdekt in 1999 en er verscheen een artikel hierover in het tijdschrift Coolia (Nauta, 2002). Waarschijnlijk is de soort die zich zeer snel uitbreid, in de haven van Rotterdam aan land gegaan. In 2003 werden nog een aantal vondsten van deze soort gedaan in Limburg, Antwerpen en ook in Brussel. Deze houtsnippersoort werd in 2004 voor het eerst waargenomen in Vlaams-Brabant (Hoeilaert) en pas in 2006 in de regio Leuven. De Geaderde leemhoed werd eind augustus in het Chartreuzenbos in Holsbeek waargenomen. Vermoedelijk zal de soort binnen enkele jaren op vele plaatsen op houtsnippers aanwezig zijn.

De **Gele ruigsteelboleet (*Leccinum crocipodium*)** is een soort die slechts gekend was van de plantentuin in Meise, maar in augustus 2005 werd deze soort door de ZWAM in het Walenbos gesignaleerd bij Eik. Deze soort is kenmerkend voor loofbossen op matig –droge tot droge kalkrijke leem of klei.

In 2006 werd de zeldzame **Saffraanamaniet (*Amanita crocea*)** waargenomen in de Molenbeekvallei, in Veltem-Beisem. De Saffraanamaniet lijkt op de Roodbruine slanke amaniet, maar is groter, de hoed is helderder van kleur maar de steel is meer geschubd en gekleurd. Beiden zijn gemakkelijk te onderscheiden door hun verschillende reactie met fenol: de Saffraanamaniet kleurt wijnrood terwijl de Slanke amaniet eerder roodbruin zal kleuren. De Saffraanamaniet heeft een voorkeur voor Eik, terwijl de Roodbruine Slanke amaniet eerder voorkomt op zure zandgrond bij Berk of Den.

De Saffraanamaniet was voor Vlaams-Brabant enkel gekend van Tervuren. De **Stekelkopamaniet (*Amanita solitaria*)** werd waargenomen door ZWAM in 2006 in het Walenbos, in de eikendreef die gekend is voor zijn stekelzwammen. Deze soort kent ook maar één andere vindplaats in de provincie, in Hoeilaart aan de Ganzepootvijver. De Stekelkopamaniet is een kalk- en warmteminnende soort die vrij vroeg verschijnt.

Op de VMV excursie (07-10-2006) in Meerdaalbos werd de **Behaarde roodsteeltaailing (*Marasmius torquescens*)** voor het eerst in de regio Leuven waargenomen.

In de dreef langs het kasteel van Serclaes werd de **Welriekende inkttruffel (*Melanogaster broomeianus*)** gevonden. Deze truffel is gemakkelijk te vinden dan de andere truffels, daar hij half bovengronds groeit.

Door Jos Van Roy werd de **Roze stinkzwam (*Mutinus ravenelii*)** opgemerkt en vastgelegd in 2005 in Kortrijk-Dutsel, de eerste Roze stinkzwam voor Vlaams-Brabant. Deze stinkzwam verschilt in feite enkel in kleur van de Kleine stinkzwam. De Roze stinkzwam schijnt een neofiet te zijn uit Noord-Amerika, die wel al meer dan 100 jaar bekend is uit Europa.

De **Traliesstinkzwam (*Clathrus ruber*)**, is net zoals de Inktviszwam (*Clathrus archeri*) een exoot, die zich blijkt te verspreiden via houtsnippers, en vooral wordt waargenomen in tuintjes bij exotische gewassen. De Inktviszwam kent verschillende vindplaatsen in de regio Leuven, terwijl de Traliesstinkzwam minder verspreid is en pas in 2005 voor het eerst werd waargenomen in Winksele in een privé-tuin.

Dit is slechts een greep uit het overzicht van de nieuwe vondsten voor de regio Leuven. Het complete artikel verschijnt in de "Heksenkring" (tijdschrift van de ZWAM) en zal binnenkort te lezen zijn op onze website.

Arnolds E., Kuyper T.W. & Noordeloos M.E., red. (1995) Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Nederlandse mycologische vereniging. 871 p.

de Haan A. (2003) De Geaderde leemhoed (*Agrocybe rivulosa*), een immigrant uit het noorden. Jaarboek 2003

Nauta M. (2002) Een nieuwe leemhoed op houtsnippers. Coolia, 45:57-61.

Walley R. & Verbeken A. (1999) Een gedocumenteerde Rode Lijst van enkele groepen paddestoelen (macrofungi) van Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 7:i-x + 1-84.

Walley R. & Vandeven E. (2003) Inventaris en status in Vlaanderen en het Brussels hoofdstedelijk gewest van de bedreigde paddestoelen voorgesteld ter opname in bijlage I van de conventie van Bern. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, Rapport IBW.Bb.R.2003.013, 69 Rapport IBW Bb R 2003.008, 17 p.

Walley R. & Vandeven E. (2007) Standaardlijst van Basidiomycota en Myxomycota van Vlaanderen en het Brusselse Gewest. Ministerie van e Vlaamse gemeenschap. Instituut voor Natuur- en bosonderzoek. Rapport INBO.R.2006.27, 143 p.

Paddenstoelenatlas Vlaams-Brabant!!!!!!!!!!

Wie wil meewerken aan de paddenstoelenatlas voor Vlaams-Brabant wordt uitgenodigd op **woensdagavond 29 augustus om 19u30 op het secretariaat van Natuurpunt in Mechelen (Coxiestraat 11)**. Deze avond zal er een stand van zake gegeven worden en zullen taken verdeeld worden onder de medewerkers en werkgroepen. Gelieve te bevestigen of u aanwezig zal zijn op deze avond. Laat ook zeker iets weten indien u niet kan komen, maar wel interesse heeft om mee te werken. Ook al bent u nog maar een beginner, alle hulp is welkom.

De realisatie van deze atlas is gepland voor 2009.

Roosmarijn.steeman@natuurpunt.be

Determinatieavonden

Roosmarijn Steeman

Paddenstoelen op naam brengen is geen gemakkelijke zaak. Via telefoon, e-mail en post zijn het voorbije seizoen heel wat vragen gesteld. Foto's en beschrijvingen zijn niet altijd duidelijk genoeg om een soort op naam te brengen. Daarom willen we dit najaar starten met een aantal determinatieavonden, waar je met een bakje niet-gedetermineerde paddenstoelen terecht kan. De bedoeling is niet dat er zo snel mogelijk namen op de paddenstoelen geplakt worden door kenners. Je zal trouwens merken dat het zelfs voor specialisten vaak niet zo eenvoudig is om paddenstoelen op naam te brengen. De paddenstoelen zullen in groep bekeken worden en we willen zoveel mogelijk aanleren hoe je zelf de soorten op naam kan brengen of alleszins in de juiste groep kan situeren. Stafkaarten met IFBL-hokken zullen beschikbaar zijn, om de precieze locatie van de waarnemingen op te zoeken. Er zal ook de mogelijkheid zijn om je waarnemingen direct te leren invoeren in onze databank.

Vaak zullen er al wat moeilijkere soorten tussen zitten die onder de microscoop moeten bekeken worden. Deze soorten zullen voorzien worden van de nodige veldgegevens (waarnemer, locatie, datum, biotoop) en meegenomen worden door de specialisten om thuis te bekijken. Het is immers altijd mogelijk dat je iets speciaals hebt gevonden in je tuin of omgeving.

De determinatieavonden zullen starten vanaf 19u30 (tegen 20u00 start de gezamenlijke determinatie) en eindigen omstreeks 22u00.

Voor de determinatieavonden in het secretariaat van Natuurpunt in Leuven, vragen wij om op voorhand een seintje te geven. De ruimte is daar beperkt en er zullen maximum 15 personen toegelaten worden.

6 september	Secretariaat Natuurpunt Mechelen (Coxiestraat 11, 2800 Mechelen)
13 september	Kasteel La Motte (Lumbeekstraat 20, 1700 Sint-Ulriks-Kapelle (Dilbeek))
19 september	Bondsec JNM Gent (Kortrijkse poortstraat 140, 9000 Gent)
26 september	Secretariaat Natuurpunt Mechelen
3 oktober	Secretariaat Natuurpunt Leuven (Leuvensestraat 6, 3010 Kessel-Lo)
21 oktober	Bondsec JNM Gent
24 oktober	Secretariaat Natuurpunt Leuven
14 november	Secretariaat Natuurpunt Leuven
22 november	Bondsec JNM Gent

Inventarisatie-excursies

Roosmarijn Steeman

In het kader van het paddenstoelenproject worden zoveel mogelijk natuurgebieden op verschillende tijdstippen, over verschillende jaren bezocht. Wie zin heeft om mee te werken aan de inventarisaties kan zich opgeven bij roosmarijn.steeman@natuurpunt.be

Er zullen ook een aantal gezamenlijke excursies doorgaan waarop iedereen welkom is om bij te leren. Er zijn al drie excursies vastgelegd. De excursies zullen aangekondigd worden in de volgende nieuwsbrief en op de website. Wanneer u naar de excursie wil komen kan u contact opnemen met Roosmarijn (0485/688848).

Indien u zelf een inventarisatie wil doen van een gebied kan u een excursie aankondigen in de volgende nieuwsbrief.

23 augustus 14u00 Gooik (Leerbeekbos) - afspraak aan de kerk van Gooik

28 augustus 14u00 Galmaarden (Kluisbos) – afspraak aan de kerk van Galmaarden

5 september 14u00 Begijnendijk – Afspraak aan de kerk van Begijnendijk

Paddenstoelenhappenings

Roosmarijn Steeman

Zondag 7 oktober Keerbergen 14u00 aan het kasteeltje (organisatie afdeling Keerbergen)

Zondag 14 oktober Arendonk (organisatie afdeling Wam en Nete)

Excursies voor breed publiek

Roosmarijn Steeman

7 oktober 9u00 Vrijthoutbos en omgeving - Asse

Afspraak aan kapel Petrus Ascanus: hoek Petrus Ascanusstraat en Pastinakenstraat (organisatie afdeling Asse)

14 oktober 10u00 Hellebos – Kampenhout

Afspraak aan de slipschool van Berg, Kampenhout (organisatie afdeling Kampenhout)

Paddenstoelententoonstelling

Yan Verschueren

13 oktober in Natuurcentrum beisbroek Brugge (organisatie Yan Verschueren)

Mycoflora Paddenstoelenwerkgroep

Anja Wijns

Dit zijn telkens zondagvoormiddagen van 09.00u tot 12.00u

Meer info: Anja Wijns 014/75 02 15 of 0496/72 48 11

24 juni:	Merodebossen Herenthout: parking Prinsenhof
19 augustus:	Breeven: kerk Geel ten Aard
2 september:	Zoerselbos Zoersel: bezoekerscentrum
7 oktober:	Vordenstein Schoten: parking Vordenstein
14 oktober:	Mosterdpot Duffel: baan Duffel-Mechelen rechts na spoorweg

Paddenstoelenwerkgroep “De Takruitertjes”

Lou Roelandt

De werkgroep Waas & dender die in 2006 werd opgericht, ondergaat een naamsverandering. Zij zijn het eens geworden over de naam « de Takruitertjes » en willen hun werkingsgebied herdefiniëren. De praktijk heeft uitgewezen dat zij buiten het werkingsgebied van de afdeling Moervaart-zuidlede (Lochristi, Wachtebeke en Moerbeke) ook nog naar Sinaai (moervaartmeersen) en Lokeren (Daknamse meersen) gaan. In de toekomst zouden zij ook graag naar Berlare (Overmere-donk) gaan.

De takruitertjes gaan in het najaar bijna wekelijks op stap op zaterdagvoormiddag. Indien je interesse hebt om mee op stap te gaan kan je Lou Roelandt contacteren: fb449524@skynet.be of 09-348 70 31

Cursus Paddenstoelen

Paddenstoelen spreken mensen aan, maar roepen ook veel vragen op. Er doen veel verhalen en anekdotes de ronde over die soms vreemd gevormde levensvormen. Ze hebben iets mythisch en mysterieus, wat in de naamgeving terug te vinden is. Sommige paddenstoelen zijn smakelijk, andere nauwelijks eetbaar of heel giftig. Eind september en begin oktober organiseert de werkgroep een basiscursus over paddenstoelen, één theoretische les en vier praktijkwandelingen. Om deze cursus te volgen is enige voorkennis niet nodig, een ruime interesse in natuur volstaat. Tijdens de excursies verdiepen we ons in de paddenstoelen in enkele verschillende biotopen: bos en heide, meersen en weiland, (onder andere het Heidebos, het Provinciaal Domein Puyenbroeck, de Moervaartmeersen,....).

Inschrijvingen:

Het aantal deelnemers aan de cursus is beperkt tot 25, waardoor het van belang is snel in te schrijven.

Leden van Natuurpunt betalen 10 EUR voor het volgen van deze cursus, niet-leden betalen 20 EUR.

Het bedrag schrijf je over op rekeningnummer 979-2459309-73 ten name van Werkgroep paddenstoelen, p/a Maatje den Herder met vermelding 'cursus paddenstoelen + aantal personen'

De eerste les vindt plaats op vrijdag 21 september om 19u30 in de cafetaria van het Rust- en Verzorgingstehuis het Moervaartheem, Meerstraat 31 te Wachtebeke. Praktijklessen op de zaterdagen 22 en 29 september, 6 en 13 oktober 2007 van 13.30u tot 16.30u.

Meer informatie en inschrijven

bij Maatje den Herder, tel.: 09-355 58 59, e-mail maatje.den.herder@telenet.be
of bij Lou Roelandt, tel.: 09-348 70 31, e-mail lou.roelandt@skynet.be

ZWAMVLOK Agenda voor 2007

Herman Derder

Te inventariseren gebieden.

- A. Smetlede , Oud-Smetlede, Zandputten en Puttekouter: grondgebied Lede (Sm.L):
Vertrek :Kerk Smetlede
- B. Honegem-Solegem-St. Apollonia : grondgebied Aalst, Erpe-Mere, Lede . (Ho.EM)
Vertrek : Ter Vaerent , Keiberg te Lede
- C. Kluisbos-Somergembos : grondgebied Aalst (So.A)
Vertrek : Einde Schietbaan te Aalst (zijstraat Brusselse steenweg)

Data en uren : elke activiteit start om 14.00 uur stipt.

4 september 2007 : A
18 september 2007 : B
2 oktober 2007 : C
16 oktober 2007 : A
30 oktober 2007 : B
13 november 2007 : C
27 november 2007 : A

Telkens om 10.00 uur : Osbroek , Frans Blanckaertdreef (zijstraat Parklaan) Aalst.
Zondag, 14 oktober 2006
Zondag, 28 oktober 2006
Op vraag van afdeling Ninove worden drie paddenstoeleninventarisaties ingelast
Zaterdag 18 augustus 2007
Zaterdag 15 september 2007
Zaterdag 20 oktober 2007

De gegevens qua locatie en tijdstip zullen te vinden zijn op www.natuurpunt.be/ninove

Projectieavond op vrijdag 28 september om 19.30 uur. (Plaats nog niet bepaald. Zal verschijnen in Dendriet en Pers)
herman.derder@tele2allin.be
Herman Derder
Guchtstraat 86
9340-Lede

Paddenstoelenkartering in het Brugse

Roosmarijn Steeman

Vorig najaar zijn een aantal mensen in het Brugse gestart met het de inventarisatie van bosgebieden in het Brugse. Onder leiding van Yan Verschuere werden de cursisten die eerst de basiscursus en daarna de cursus gevorderden volgden bij Hans Vermeulen bijeen geroepen op vrijdag 11 augustus in het educatief centrum te Beisbroek. Er werd een korte uitleg gegeven over de 60 gemakkelijk herkenbare soorten en de manier waarop je gegevens moet noteren en invoeren. De huidige toestand van de paddenstoelenkennis in het Brugse werd in kaart gebracht. Een aantal gebieden zijn zeer goed onderzocht (Wijnendaelebos, Beisbroek). Andere gebieden zijn regelmatig bezocht, maar de gegevens staan enkel op papier en zitten dus niet in een databank. Voor deze gegevens voorgoed verloren gaan, worden de bezitters gestimuleerd om eens wat winteravonden te spenderen aan het invoeren van deze gegevens. Hulp hierbij kan steeds verkregen worden. Bij natuurpunt studie bieden zich regelmatig mensen aan die gegevens willen invoeren. Er resten in het Brugse ook nog een heel pak gebieden die praktisch nooit bezocht zijn. De regio rond Brugge is zeer rijk aan bossen en parken. Daarom werd ervoor gekozen om de gebieden onder de geïnteresseerden te verdelen. Momenteel gingen 14 mensen dit engagement aan en dit leverde bijna 1000 nieuwe waarnemingen op voor de regio.

De paddenstoelwerkgroep Zemst 4de werkjaar: 2006 **Kalender 2007**

Rony De Voogdt

Eerste werkjaar

Tijdens paddenstoelwandelingen in het Zemstse, vooral in het Bloso domein te Hofstade, was er altijd een enorme publieke belangstelling. Ook de paddenstoelcursussen trokken heel veel volk. Daarbij stelden we langzamerhand vast dat deze omgeving een heel goede biotoop bleek te zijn voor zwammen. De verschillende gidsen die ons begeleidden, Hans Vermeulen op kop, herhaalden steeds maar welk een rijke paddenstoelenfauna hier aanwezig was. De interesse begon te groeien, we werden langzamerhand geïnfecteerd door de paddenstoelenmicrobe en zo ontstond de "paddenstoelwerkgroep Zemst".

In het eerste werkjaar werden waarnemingen gedaan tijdens 8 wandelingen in het Bloso domein en in het Vriezenbroek.

Tweede werkjaar

Wegens het succes in waarnemingen en het enthousiasme van de deelnemers werden in 2004 10 paddenstoelenwandelingen gehouden.

Enkele cijfers uit de waarnemingen van werkjaar 2:

In totaal werden 185 soorten genoteerd, waarvan 7 zeer zeldzame soorten, 11 zeldzame soorten en 28 vrij zeldzame soorten.

In totaal (2003 en 2004 samen) was het soortenaantal 309 soorten, waarvan 16 zeer zeldzame soorten, 19 zeldzame soorten en 47 vrij zeldzame soorten. Dit betekent dat bijna 1/3 van de tot hier toe waargenomen paddenstoelen in Zemst tot de groep van de zeldzame paddenstoelen behoort.

Volgende paddenstoelen staan in "Paddenstoelen, Schimmels en Slijmzwammen van Vlaanderen" van Hans Vermeulen gemerkt als zeer zeldzaam en werden in het tweede werkjaar waargenomen:

- Wasplaatmycena
- Streepsteelveldridderzwam
- Glanzende vezelkop
- Donkerbruine berkenboleet
- Kousenvoetgordijnzwam
- Stinkende roodsnedemycena
- Bruine grauwkop
- Vlekkende poederparasol
- Fraaie koraalzwam
- Geelgerand elfenbankje
- Stompe franjehoed
- Zwartplaatfranjehoed
- Purperen gordijnzwam
- Grote knoflooktaailing

Zeer opmerkelijk is ook het voorkomen van 2 soorten wasplaten op 2 plaatsen in het Vriezenbroek in verschraalde graslanden:

- De bleke weidewasplaat staat naast 'zeer zeldzaam' ook nog op de rode lijst als 'waarschijnlijk bedreigd' geklasseerd. Dat het daarbij dan nog om de "bleke" variëteit gaat maakt hem nog uitzonderlijker.
- De tweede soort wasplaat is het "Sneeuwzwammetje"

Op de schrale opgehoogde weide groeit ook de Gele knotszwam, die als vrij zeldzaam beschreven staat, maar hier zeer regelmatig zijn gele kopjes boven het kortgemaaide gras steekt.

Dit is een steuntje in de rug van de beheerders en werkploegen die een mooi resultaat behalen voor hun jarenlang zwoegen.

Paddenstoelen zijn belangrijke indicatoren voor bepaalde factoren in het milieu zoals stikstof, verdroging, de gezondheid van bomen, etc. Bovendien reageren zij doorgaans sneller op veranderingen dan planten. Met hun kleine sporen kunnen zij een geschikt terrein gemakkelijker en sneller bereiken maar zij zullen onder ongunstige omstandigheden ook sneller verdwijnen. Paddenstoelen leren ons bijgevolg veel over de gesteldheid van het milieu. Belangrijke indicatoren zijn bijvoorbeeld de graslandpaddenstoelen. Zoals hun naam al doet vermoeden zeggen zij veel over de waarde van een grasland. Een mooi voorbeeld hiervan zijn de wasplaten. Door hun kleurrijke verschijning en hun gebondenheid aan oude graslanden worden ze wel eens de "orchideeën" van de paddenstoelenwereld genoemd. In Vlaanderen komen ze nog zelden voor, en vele soorten zijn met uitsterven bedreigd.

Derde Werkjaar

In 2005 gingen 8 paddenstoelenwandelingen door: 3 in het Vriezenbroek, 3 in het Bloso domein en 2 in de Kollinten. In totaal werden 214 soorten genoteerd waarvan er 80 nieuw waren voor Zemst. Hiervan waren 7 soorten zeer zeldzaam, 11 soorten zeldzaam en 23 soorten vrij zeldzaam. De totalen komen nu op de volgende waarden voor Zemst: 391 soorten, waarvan 23 soorten zeer zeldzaam, 36 soorten zeldzaam en 56 soorten vrij zeldzaam zijn. Nog steeds is bijna 1/3 (115 van de 391 soorten) van de soorten zeldzaam. Volgende paddenstoelen staan in "Paddenstoelen, Schimmels en Slijmzwammen van Vlaanderen" van Hans Vermeulen gemerkt als zeer zeldzaam en werden in het derde werkjaar waargenomen:

- Roodgerande houtzwam
- Kleine poederinktzwam
- Boomkankermeniezwammetje
- Grootsporig mestbekertje
- Citroenstrookzwam

Vierde Werkjaar

In 2006 gingen 9 paddenstoelenwandelingen door: 1 in het Vriezenbroek, 3 in het Bloso domein, 2 in de Kollinten, 2 in Steentjesbos en 1 in Ter Linden.

In totaal werden 229 soorten genoteerd in 2006 waarvan 73 nieuw waren voor Zemst. Onder deze soorten waren 10 soorten zeer zeldzaam, 16 soorten zeldzaam en 22 soorten vrij zeldzaam.

In totaal werden 469 soorten waargenomen door de werkgroep over een periode van 4 jaar. Van deze soorten zijn er 30 zeer zeldzaam, 44 zeldzaam en 66 vrij zeldzaam. Het totaal aantal zeldzame soorten is 140, wat bijna 1/3 van de waargenomen soorten is.

Volgende paddenstoelen staan in "Paddenstoelen, Schimmels en Slijmzwammen van Vlaanderen" van Hans Vermeulen gemerkt als zeer zeldzaam en werden in het vierde werkjaar waargenomen:

☐ Kleine kaaszwam	Rode lijst status nog niet bepaald
☐ Beukenmelkzwam	en Waarschijnlijk bedreigd
☐ Grijsgroene parasolzwam	Rode lijst status nog niet bepaald
☐ Zwartrode russula	Rode lijst status nog niet bepaald
☐ Wollige stekelzwam	Bedreigd
☐ Grootsporige vaalhoed	Rode lijst status nog niet bepaald
☐ Moerasvaalhoed	Rode lijst status nog niet bepaald
☐ Rossige vaalhoed	Rode lijst status nog niet bepaald

De volledige lijst van de waargenomen paddenstoelen kan geconsulteerd worden op de website van de afdeling of opgevraagd bij het bestuur.

Voor meer info kan je terecht bij Rony Devoogdt (Rony.devoogdt@pandora.be 02/305.69.68 of Jeanne Peeters 015/61.20.86 jeane.peeters@skynet.be)

Programma voor 2007:

Volgende uitstappen van de paddenstoelwerkgroep zijn voorzien, verzameling om 14:00 uur aan de kerk van Weerde:

- Woensdag 5 september
- Woensdag 12 september
- Woensdag 19 september
- Woensdag 26 september
- Woensdag 3 oktober
- Woensdag 10 oktober
- Woensdag 17 oktober
- Woensdag 24 oktober
- Woensdag 31 oktober

Mycologia Zuid-West-Vlaanderen Programma najaar 2007

Frank Vandendriessche

“Op zoek naar paddenstoelen met begeleiding en aandacht voor 60 soorten”

In samenwerking met Natuurpunt en Provincie West-Vlaanderen
Voor alle publiek met of zonder voorkennis.

Programma:

- Vrijdag 5 oktober: van 19u tot 22u Nec “de Steenoven” Schaapsdreef 29 te Kortrijk.
Kennismaking met de boeiende en mysterieuze wereld der zwammen.
 - leefwijze en ecologie
 - hun vorm en voorkomen
 - fotomontage 60 soorten
 - informatie over het project
- Zaterdag 6 oktober: “Op zoek naar paddenstoelen in Bellegembos”
- Zaterdag 20 oktober: “Zwammen in het Kennedybos te Kortrijk”
- Zaterdag 3 november: “Zwammenrijkdom in een Stads- of Kasteelpark”
 - Plaatsbezoeken onder voorbehoud, weersomstandigheden kunnen bepalend zijn
 - Afspraak: telkens om 14u aan het Nec “de Steenoven” Schaapsdreef 29 te Kortrijk.
 - Bijkomende excursie’s mogelijk.

Deelname: 5 euro
Natuurpunt brochure: 3 euro
Bijkomende info: Frank Vandendriessche 056/227139
Vandendriessche.frank@skynet.be
www.mycologia.tk

19 september

Op zoek in de bossen van Stambruges
Gids: Christine Hanssens
Afspraak: 13u aan Nec de Steenoven
Schaapsdreef 29 te Kortrijk

30 september

Op zoek in het Prov. domein het “Sterrebos
te Rumbeke
Gids: Christine Hanssens
Afspraak: 10u op de parking van het domein

7 oktober

”Bergelen vol paddenstoelen” te Gullegem
Gids: Christine Hanssens
Afspraak: 9u30’ aan de Ponyhoeve,
Hemelhofweg te Gullegem

7 oktober

”Herfstfeer met de zwammen in het Arnolduspark
en Bassegebos”
Gids: Christine Hanssens
Afspraak: 14 u Parking Fonteintje,
Kapellestraat te Tiegem

<p>14 oktober Paddenstoelen in “de Kleiputten “ te Kortrijk Gids: Frank Vandendriessche Afspraak: 9u30 aan de Steenoven Schaapsdreef 29 te Kortrijk</p>	<p>14 oktober Op zoek in de Gavers Gids: Lucrese Vannieuwerburgh Afspraak: 9u30 op de Gavers parking Zuid (Koutermolen)-tel: 056/719040</p>
<p>21 oktober Op zoek naar paddenstoelen in Prov. domein “de Baliékouter” te Wakken Gids: Frank Vandendriessche Afspraak: 14u op de parking van het domein</p>	<p>28 oktober Paddenstoelen in Provinciedomein Wallemote-Wolvenhof te Izegem Gids: Frank Vandendriessche Afspraak: 10u op de parking van het domein</p>
<p>28 oktober Zoeken in Poel en Leiemeersen te Menen Gids: Michel Lagae – tel: 056/417074 Afspraak: 9u30' parking naast de Poel achter het Cultureel centrum “de Steiger” te Menen</p>	<p>4 november Paddenstoelen in Prov. domein de Gavers Gids: Christine Hanssens Afspraak: 9u parking Zuid (Koutermolen) te Harelbeke</p>
<p>11 november Paddenstoelentocht te Avelgem Gids: Christine Hanssens Afspraak: 14u aan de toegang van het NEC natuurklasje te Avelgem</p>	<p>18 november Zwammen in Prov. domein 't Veld te Ardoorie Gids: Christine Hanssens & Frank Vandendriessche Afspraak: 14u aan “de Keunepupe” cafétaria van het domein</p>
<p>06/09 - 04/10 – 08/11 – 06/12 Woensdagnamiddag excursie's</p>	<p>15/11 – 20/12 Woensdagnamiddag microscopie</p>

Info:	Hanssens Christine	056/212313	Vandeplancke José	056/354364
	Vandendriessche Frank	056/227139	Desmet Jimmy	0497105227
	www.mycologia.tk			

Een uitgave van
Natuurpunt,
vereniging voor
natuur en
landschap
in Vlaanderen

